

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

בס"ד

פרשת מקץ – חנוכה ממימד אחר – שנת תשע"ח.

פרשת מקץ – כוחם של חכמים – שנת תשפ"ב.

השיעורים נכתבו

לרפואת

חכם שמעון בן חביבה

ברוריה בת מלכה

ציפורה פייגא בת הדסה

רונית בת מזל

סיגלית בת ציפורה

איתי חיים בן אהובה

אורי בת ורד

נועם בן מיכל

ירחמיאל דניאל בן טובה באשה

סמי בן סימי

שירה בת שרה וב"ב

ניתאי בן שרון

רחל בת אסתר

לאה שרה בת חנה

להצלחת

ר' משה בן שוקת חיה וב"ב

יוסף בן טובה וסיון אסנת בת שרה וב"ב

תומר בן פלורנס

דוד בן מזל

! ימלא ה' כל משאלות לבם לטובה

לשותפות בזכות להפצת העלון השבועי:

0504-170-270

ניתן להאזין לשיעורי הרב בטלפון

0733-454-222

לעילוי נשמת

ר' משה ב"ר שמואל רפאל רייך

אורן חמו בן זהרי

וועלוועל וואלף זאב בן לאה

שמעון ניסים בן טויה

בנימין כהן בן יעקב

רחל בת נחמה

משה בן בנימין

יעקב בן סלמן

טובה בת אהרן

אהרן יוסף בן משה דוד הכהן

אלי סולטן בן אסתר

רותי בת חסיבה

יצחק בן שלמה ואסתר

ישראל בן שמחה

שאול בן מרדכי אריה

יפה שניידל בת יצחק

אסתר בת קמרה

עמנואל בן שפרה

ניר בן פלורנס

ת.נ.צ.ב.ה

פרשת מקץ – חנוכה ממימד אחר – שנת תשע"ח.

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת מקץ.

כידוע, כאשר חל אירוע במהלך השבוע יש לו קשר לפרשה שלפניו, והמפרשים מנסים למצוא את הקשר של חנוכה לפרשת מקץ;

כותב השלטי גיבורים {על הגהות המרדכי פרק במה מדליקין – שבת פ"ב אות ג'} – {בראשית מג, טז} **וּטְבַח טֶבַח וְהֵכֵן, הַח'** של **וּטְבַח'** עם מילת **וְהֵכֵן**, יוצא אותיות 'חנוכה', והוא סמך לסעודות שעושים בחנוכה. ואותיות **וּטְבַח טֶבַח'** בגימטריא מ"ד, כמנין הנרות [עם השמשים].

רמז נוסף לחנוכה, מובא דוקא מחלומי של פרעה;

מובא בספר תפארת המועדים {חנוכה} – {מא, ד} **וְתֹאכְלֶנָה הַפְּרוֹת רְעוֹת הַמֶּרְאָה וְדָקוֹת הַבָּשָׂר אֶת שִׁבְעַת הַפְּרוֹת יִפְתּוּ הַמֶּרְאָה וְהַבְּרִיאֹת; וְכֵן {שם ז} וְתִבְלַעְנָה הַשְּׂבָלִים הַדָּקוֹת אֶת שִׁבְעַת הַשְּׂבָלִים הַבְּרִיאֹת וְהַמְּלֹאֹת רִמְזָה לְנֶאמַר בְּתִפְלִיא מִסֵּרֶת גִּיבּוּרִים בִּיד חֲלָשִׁים."**

כותב האדמו"ר ר' נפתלי מרופשיץ – כתיב בפרשה {מג, לד} **וְתָרַב מִשָּׂאת בְּנֵימָן מִמִּשְׁאֵת כָּלֵם חֲמִשׁ יְדוֹת וְגו'.** 'חמש ידות' היינו **"מִסֵּרֶת גִּבּוּרִים בִּיד חֲלָשִׁים וְרַבִּים בִּיד מַעֲטִים וְטִמְאִים בִּיד טְהוּרִים וְרָשָׁעִים בִּיד צְדִיקִים וְזָדִים בִּיד עוֹסְקֵי תוֹרָתָךְ..."**

כותב הבני יששכר – כתיב בפרשה {מא, לד} **"וְחֲמִשׁ אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְעַת שָׁנֵי הַשְּׁבַע"** – 'חמש' נטריקון: חודש, מילה, שבת. על שלש מצוות אלו גזרו היוונים ורצו לבטלן.

הייתי רוצה לעמוד היום, דוקא על נק' מן ההפטרה שנקרא בע"ה בשבת זו:

אומרת הגמרא {מסכת מגילה לא, א} – **בחנוכה קוראים בנשיאים ומפטירין {זכריה ביד} בנרות דזכריה.** שואל הגמרא: **ואי מיקלעי שתי שבתות** ואם קורה שחלות שתי שבתות בחנוכה, דהיינו שהיום הראשון והשמיני שלה חלים בשבת, **קמייטא** בשבת הראשונה מפטירים **בנרות דזכריה; בתרייתא** בשבת האחרונה מפטירים {מלכים א ז-מ} **בנרות** שעשה **שלמה המלך**¹.

יש לדעת, שכל נושא ההפטרות נוסד בימי החשמונאים ובע"ה נעסוק בזה פעם. היום הייתי רוצה לעסוק בנק' א'

¹ **ברוך שאמר:** כבר שואלים המפרשים, מדוע לא מקדימים תחילה את ההפטרה של שלמה המלך, שספר מלכים קודם לספר זכריה? כמדומני **הבית יוסף** עונה על זה, ואומר שכיון שנבואות של זכריה עוסקות בבית שני וזמן שליטתם של היונים היה בבית שני ולכן מקדימים דוקא את ההפטרה בספר זכריה.

מההפטרה וממנה להגיע למסקנה מה אירע בימי החשמונאים ומה היתה המלחמה של היונים בעם ישראל.

הפטרת השבוע, עוסקת בנרות זכריה², אומר הנביא: {ד, א} **וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ הַדִּבֵּר בִּי וַיַּעֲרֵנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲזֹר מִשְׁנָתוֹ: {ב} וַיֹּאמֶר אֵלַי מֶה אַתָּה רֹאֶה {ויאמר} וַאֲמַר רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגִלְהָה עַל רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נִרְתִּיחָה עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצָקוֹת לְנֹרוֹת אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁהּ: {ג} וְשָׁנִים זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִיָּמִין הַגִּלְהָה וְאֶחָד עַל שְׂמָאלָהּ.**

אם היינו קוראים בהפטרה רק על נרות זכריה, ממילא היינו אומרים שזה מתחבר מצוין עם פרשת השבוע – השבת היא שבת חנוכה, והנבואה שראה הנביא זכריה מדברת על המנורה וכו'. אבל ההפטרה מתחילה עוד פרק א' קודם – שם עוסק הנביא, במעשה שקרה בזמן בית ראשון – נקרא את הדברים בפנים:

{א, א} **וַיֵּרָאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מֶלֶךְ הָ' וְהִשְׁטֵן עֹמֵד עַל יָמִינוֹ לְשִׁטְנוֹ - לְקַטֵּר עֲלָיו: {ב} וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשֹּׁטֵן יִגְעַר ה' בְּךָ הַשֹּׁטֵן וַיִּגְעַר ה' בְּךָ הַבַּחֲר בִּירוּשָׁלַם הַלּוֹא זֶה אֹדֵד מִצֵּל מֵאֵשׁ הוּא יְהוֹשֻׁעַ: {ג} וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבָשׁ בְּגָדִים צֹאֲאִים וְעֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: {ד} וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל הַעֲמָדִים לִפְנֵי לֵאמֹר הִסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצֵּאִים מֵעָלָיו וַיֹּאמֶר אֲלָיו רֹאֵה הָעֶבְרִיתִי מַעֲלִיךְ עוֹנֵךְ וְהַלְבֵּשׁ אֶתְךָ מַחֲלָצוֹת.**

נשאלת השאלה – מה הקשר בין הפסוקים הללו, לבין ימי החנוכה?

כדי להבין את הדברים, נראה את דברי חז"ל לגבי הענין הזה ואז נוכל להתקדם לעומק הענין:

מספרים חז"ל³, אודות שני נביאי שקר – אחאב בן קוליה וצדקיה בן מעשיה, שהנביא ירמיה כבר הזהיר מפניהם. מה הם בדיוק עשו? בואו נראה מה מספר עליהם המדרש:

מספר המדרש {תנחומא ויקרא, אות ו} – **וְרָגְלִים מְמַהֲרוֹת לָרוּץ לָרֶעֱה {שם ו, טז-יח}, זֶה אַחָאָב בֶּן קוֹלִיָּה וְצִדְקִיָּהוּ בֶּן מַעֲשִׂיָּה שֶׁהָיוּ חוֹטְאִים בִּירוּשָׁלַם. וְלֹא דִּיִּם לֹא הִסְפִּיק לָהֶם שֶׁהָיוּ חוֹטְאִים בִּירוּשָׁלַם, אֲלֵא מִשְׁגָּלוֹ לְבָבָל, הָיוּ מוֹסִיפִין חֹטָא. וְמָה עָשׂוּ בִירוּשָׁלַם. נְבִיאֵי שֶׁקֶר הָיוּ⁴, וְלֹא הִנִּיחוּ אֲמִנוֹתָן בְּבָבֶל, וְהָיוּ מְסַרְסְרִין זֶה לָזֶה בַּעֲבֻרוֹת א' הִיָּה 'מַזְכָּה' אֶת הַשְּׁנֵי בַעֲבֻרוֹת. הָיָה אַחָאָב בֶּן קוֹלִיָּה נִכְנָס אֶצֶל גְּדוּלֵי מַלְכוּת בְּבָבֶל, וְהָיָה אָמַר לָהֶם: הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלַחְנִי לֹאמֹר דָּבָר לְאַשְׁתְּךָ. וְהוּא אֹמֵר לוֹ: הֲרֵי הִיא לִפְנֵיךְ,**

² **ברוך שאמר:** בפס' הראשון בספר זכריה, כותב רש"י שנבואות זכריה קשות מאד ולא ניתנות לביאור, ומזה להבין אותם רק בימות המשיח.

³ סנהדרין צג, תנחומא ויקרא אות ו, פרקי דרבי אליעזר פל"ג.

⁴ **ברוך שאמר:** בפרקי דרבי אליעזר מובא, שהם היו רופאי שקר – "והיו מרפאין את נשי כשדים ובאים עליהם בתשמיש המיטה"

"אין בעיה, אני מוכן לחכות..." – חיכו עד החורף ונתנו לו לעשות סקי – "נו, ומה הבקשה השלישית???"

"אני רוצה להיקבר ליד ברז'ניב!"

"אבל הוא עוד חי!", אמרו לו.

"אין לי בעיה, אני מוכן לחכות" ☺

ממשיך המדרש – אמר להם נבוכדנצר: יש כאן שלישי כיוצא בכם אמרו, יהושע כהן גדול. והם חשבו בלבם לומר, שעל זכותו הם נצלים. הביאו ליהושע הכהן, השליכוהו עמהם לתוך הכבשן. שניהם נשרפו, ויהושע הכהן הגדול נצול⁶, שנאמר: הלא זה אוד מוצל מאש (זכריה ג, ב).

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין צג, א} – א"ל נבוכדנצר ליהושע: ידענא דצדיקא את יודע אני שאתה צדיק, שהרי ניצלת מן האש, אלא מאי טעמא אהניא בך פורתא נורא חנניה מישאל ועזריה לא אהניא בהו כלל מפני מה שלטה בך האש במקצת, שנחרכו בגדיך, ואילו חנניה מישאל ועזריה לא שלטה בהם האש כלל? א"ל יהושע לנבוכדנצר: אינהו תלתא הוו הם נכנסו לכבשן שלושה צדיקים, ואנא חד ואני רק אחד, ולכן נשרפו לי הבגדים. א"ל נבוכדנצר: למה אתה אומר ככה? והא אברהם יחיד הוה אברהם נכנס יחיד לכבשן האש, ולא נשרפו בגדיו. התם לא הוו רשעים בהדיה, ולא אתיהיב רשותא לנורא שם לא היו רשעים עמו בתוך הכבשן, ולכן לא ניתנה רשות לאש לשלוט בו כלל, אבל, הכא הוו רשעים בהדי ואתיהיב רשותא לנורא עם אברהם לא נכנסו רשעים ולכן לא ניתנה רשות לאש לשלוט בו. איתי הכנסת שני רשעים ולכן נשרפו לי הבגדים. היינו דאמרי אינשי וזו האמירה המפורסמת שאומרים האנשים תרי אודי יבישי וחד רטיבא כשמכניסים לתוך התנור שני גזעי יבשים וגזע אחד רטוב **אוקדן יבישי לרטיבא גם הגזע הרטוב נשרף ביחד עם היבשים - הכנסת לתנור שני אנשים יבשים שמרוקנים מתורה ומצוות, והכנסת אותי רטוב (מלא במצוות), אם ככה, במצב כזה גם הרטוב נשרף. שואלת הגמרא: **מאי טעמא איענש** ולמה באמת נשרפו לו הבגדים? **אמר רב פפא: שהיו בניו של יהושע נושאים נשים שאינן הגונות לכהונה** בספר עזרא כתוב, שנשאו נשים נכריות (יש אומרים שנשאו גירות, וגירות אסורה לכהן) **ולא מיחה בהן, שנאמר {זכריה ג-ג} ויהושע היה לבוש בגדים צואים. וכי דרכו של יהושע ללבוש בגדים צואים? אלא מלמד שהיו בניו נושאים נשים שאינן הגונות לכהונה ולא מיחה בהן.****

נשאלת השאלה – מה כל הסיפור הזה קשור לחנוכה!?

לפני שנתחיל בביאור הדברים, הייתי רוצה להציב עוד כמה שאלות שבסימנים נגיע לביאור הדברים:

הכנס. היה מתיחד עמה ואומר לה, הקדוש ברוך הוא מבקש להעמיד ממך נביאים לא פחות ולא יותר – מגויה! לך ושמשי עם צדקיה בן מעשיה והולידו ממנו נביאים. והיתה שומעת לו, ומשלחת אחר צדקיה והוא בא ומשמש עמה. וצדקיה בן מעשיה אף הוא כך היה עושה – 'מזכה את הרבים', היה מסרסר לאחאב, וזו אמונתן שלהם. בא וראה כמה היו רשעים. הוציאו להם שם בבבל, שהם נביאים גדולים. היתה אשה מעבדת רואה אחד מהם, אומרת לו, אם נביא אתה, מה אני מעבדת זכר או נקבה. והוא אומר לה, זכר. היה יוצא לשכנותיה ואומר: נקבה תלד פלוגית. אם ילדה זכר, היתה אומרת היולדת: נתקיימו דבריו של נביא. ואם ילדה נקבה, שכנותיה אומרות לה, כך אמר לנו הנביא, אלא שלא רצה ליצר לה. היו עושין כך, עד שהגיעו לשמורת שהיתה אשתו⁵ של נבוכדנצר. נכנס צדקיה ואמר לה: הקדוש ברוך הוא שלחני אליך לך ושמשי עם אחאב ותולידו ונביאים. אמרה לו: איני יכולה לעשות אלא על דעת בעלי, אלא יבא ונודיענו, שהוא חפץ בדבר זה הלכה אצל בעלה ואמרה לו לנבוכדנצר. שלח בשבילים ובאו שניהם. ואמר להם: כך אמרתם לאשתי. אמרו כן, שהקדוש ברוך הוא רוצה להעמיד ממנה נביאים. אמר להם: והלא שמעתי על אלהיכם שהוא שונא זמה. ועל שפרץ זמרי בזמה, עשרים וארבע אלף נפלו בשבילו. ואתם אומרים כך. שמא חזר בו. אם אתם נביאי שקר או נביאי אמת איני יודע. אלא כבר בדקתי לחנניה מישאל ועזריה והסקתי להם את הכבשן שבעה ימים ונפלו לתוכו, ויצאו חיים ושלמים. ולכם איני מסיקו אלא יום אחד ונשליך אתכם לתוכו. אם תנצלו מן הכבשן, אני יודע ודאי שאתם נביאי אמת ונעשה על פיכם כל מה שתאמרו. הם לא תכננו שנבוכדנצר ידפוק להם 'באג' במערכת ☺, אבל היתה להם תוכנית מילוט; אמרו לו: חנניה מישאל ועזריה שלשה היו ואנו שנים, והנס נעשה על ידי שלשה...

מסופר על יהודי אחד ברוסיה, שרח"ל גזרו עליו עונש מוות – "בגלל העבירה שעשית, מגיע לך עונש מוות – יש לך שלוש בקשות לפני שתמות";

"טוב... בקשה ראשונה – אני רוצה לאכול תות שדה"

אמרו לו: "אין עכשיו תות שדה – זו לא העונה"

"בסדר, יש לי זמן – אני אחכה עד העונה" – חיכו לעונה של התותים והביאו לו – "נו, ומה הבקשה השנייה???"

"אני רוצה לעשות סקי!"

"עכשיו סקי?! אנחנו בקיץ!"

⁶ **ברוך שאמר:** בגמרא {שם} מובא, שיהושע אכן ניצל אבל בגדיו נשרפו. בפרקי דרבי אליעזר מובא, שהוא ניצל אבל שערותיו נשרפו.

⁵ **ברוך שאמר:** בגמרא {סנהדרין צג, א} כתוב שהם באו לבתו.

החשמונאים שהיו מועטים, באיזו זכות גברו החשמונאים על היונים? מברכתו של משה, שאמר (דברים לג, יא): מחץ מתנים קמיו⁸. ביד מי מלכות יון נופלת, ביד בני חשמונאי שהם משל לוי ...

עפ"י דברי המדרש כאן, נשאלת השאלה – מה בדיוק הקשר שישנו, בין יון ובין משפחת הכהונה?

לפני שניגש לבאר את הדברים, נצטרך להציב עוד שאלה נוספת:

אומרים חז"ל {תנחומא, תצוה, אות ה'} – ואתה תצוה. אמר רבי יצחק: אמר להם הקדוש ברוך הוא: דגמא שלך דומה ליונה, מי שמבקש לקח חטים מחברו, הוא אומר לו הראני דגמתך⁹, אף אתה דגמא שלך דומה ליונה. כיצד? כשהיה נח בתבה, מה כתיב שם? וישלח את הערב ויצא יצוא (בראשית ח, ז), ואחר כך שלח את היונה, ותבא אליו היונה וגו' (בראשית ח, יא). אמר הקדוש ברוך הוא: מה היונה הביאה אוֹרָה לעולם, אף אתם שנמשלתם ליונה, הביאו שָׁמֶן זית והדליקו לפני את הנר, שנאמר: ואתה תצוה ויקחו אליך שֶׁמֶן.

נשאלת השאלה – עפ"י הדעה שהיונה הביאה את עלה הזית מגן עדן, למה היא בחרה להביא דוקא את זה – למה לא עלה תאנה או חיטה?

אומר המדרש {פתיחה לאסתר רבה} – ד' כינויי אהבה, כינה הקב"ה את ישראל; (שיר השירים ה, ב): פתחי לי אחתי זו בבבל. רעיתי זו מדי. יונתי ביון. תמתי באדום, ולמה קורא אותה 'יונתי ביון'? שכל ימי יון היה בית המקדש קיים, והיו ישראל מקריבין בו תורים ובני יונה על גבי המזבח.

מכאן שיש חיבור בין יון ובין היונה.

עוד שאלה א', לפני שניגש לבאר את הנושא:

כתוב בדברי חז"ל, שהיוונים נקראו בשם 'חושך' – ולמה?

אומרים חז"ל {בראשית רבה, פרשה ב, אות ד} – רבי שמעון בן לקיש פתר קריא בגליות, והארץ היתה תהו, זה גלות בבבל, שנאמר (ירמיה ד, כט): ראיתי את הארץ והנה תהו. ובהו, זה גלות מדי (אסתר ו, יד): ויבהלו להביא את המן.

אומרת הגמרא {מסכת שבת כא, ב} – ת"ר נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ.

אומר רש"י – מבחוץ. משום פרסומי ניסא ולא ברה"ר אלא בחצרו שבתיהן היו פתוחין לחצר.

וכששמים בפתח הבית, באיזה צד שמים – ימין או שמאל?

אומרת הגמרא {שם} – רב אחא בריה דרבא אמר: מימין. רב שמואל מדפתי אמר: משמאל. והילכתא משמאל כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין.

כותב השאלות {פרשת וישלח} – חד אמר מימין וחד אמר משמאל והלכתא משמאל כדי שיהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל ובעל הבית מצוץ בטליתו ביניהם⁷.

נק' נוספת שהייתי רוצה להוסיף במקבץ הזה, מדברי חז"ל במדרש:

אומר המדרש {בראשית רבה, פרשה צט, אות ב} – כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים (עמוס ג, ז), הקב"ה גילה כבר את סודו ליעקב ולמשה רבינו, ואמר להם שעם ישראל יצטרך לעבור ד' גלויות. יעקב אבינו הכין ב' שבטים כנגד הגלויות, ומשה רבינו הכין ב' שבטים כנגד הגלויות; יעקב זוג שנים כנגד שנים, ומשה זוג שנים כנגד שנים, יהודה כנגד מלכות בבבל, זה נמשל באריה וזה נמשל באריה, זה נמשל באריה (בראשית מט, ט): גור אריה יהודה, וזה נמשל באריה (דניאל ז, ד): קדמיתא כאריה, ביד מי מלכות בבבל נופלת, ביד דניאל שהוא בא משל יהודה. בנימין כנגד מלכות מדי, זה נמשל בזאב וזו נמשלה בזאב, זה נמשל בזאב (בראשית מט, כז): בנימין זאב יטרף וגו', וזו נמשלה בזאב (דניאל ז, ה): וארו חיות אחרי תנינה דמיה לדב, רבי חנינא אמר לדב כתיב, דב היה שמה, היא דעתיה דרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן (ירמיה ה, ו): על כן הכם אריה מיער, זו בבבל (ירמיה ה, ו): זאב ערבות ישדדם, זו מדי. ביד מי מלכות מדי נופלת ביד מרדכי שהוא בא משל בנימין. לוי, כנגד מלכות יון – ולמה? – זה שבט שלישי וזו מלכות שלישית. זה אותיותיו משלשין וזו אותיותיה משלשין (לוי – ג' אותיות; יון – ג' אותיות). אלו [היוונים] תוקעי קרנים ואלו [הלויים] תוקעי סולפירים שהיו משוררים בכינורות ובחצוצרות. אלו לובשי כובעים ואלו לובשי קיסים. אלו לובשי מכנסים ואלו לובשי פמלליא [מכנסיים רחבות]. אלו מרבים באכלוסין ואלו מועטין באכלוסין [כיון ששבט לוי היו נושאי הארון, והארון היה מכלה את נושאו ולכן היו מועטים]. באו מרבים ונפלו ביד מועטין זה מה שאומרים: "מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים" – היינו היונים שהיו מרובים, נפלו ביד

⁷ ברוך שאמר: המאירי כותב, שמדליק החנוכה צריך שיהיה לו גם תפילין בראשו, ורבים מהמפרשים מביאים מכאן ראייה, שזמן הדלקת נרות חנוכה היא ביום – שזמן תפילין ביום ולא בלילה.

⁸ ברוך שאמר: ופירש"י: מחץ מתנים קמיו ... ראה שעתידין חשמונאים ובניו להלחם עם היונים, והתפלל עליהם לפי שהיו מועטים, י"ב בני חשמונאי ואלעזר כנגד כמה רבבות, לכך נאמר ברכ' ה' חילו ופועל ידיו תרצה.

⁹ ברוך שאמר: שדרך בני אדם לפני שהם קונים משהו, הם בודקים אותו, דוגמת חנות גרעינים; אתה רוצה לקנות 100 גרם גרעינים שחורים – אתה 'טועם' על הדרך 400 גרם קשיו – רק כדי לטעום! ©

יעקב אבינו אל ארץ מגורי אביו, היה מקביל למאורעות שאירעו לאבותינו בבית שני, והיינו גלות יון בזמן בית שני.

וצ"ב בתוכן הענין, איך קשורים שני המעשים הללו – מעשה דינה וגלות יון – זה לזה, במה היה המעשה בדינה, סימן לבנים בימי מתתיהו בגלות יון?

ונראה לבאר, דנה לאחר מעשה דינה נאמר {בראשית לה, א} **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵּית אֵל וְשָׁב שָׁם וַעֲשֵׂה שָׁם מִזְבֵּחַ לֵאלֹהֵי הַנָּרָא אֲלֵיךָ בְּבֶרֶךְ מִפְּנֵי עֲשׂוֹ אַחִיךָ, וּפִרְשִׁי בְּשֵׁם הַתְּנַחֲמוֹא {אות ח} וז"ל: לפי שאחרת בדרך נענשת ובא לך זאת מבתך, עכ"ל. פי' שמעשה דינה היה עונש ליעקב אבינו ע"ה, על שלא נזדרז – לפי מדרגתו – לקיים את נדרו שנדר בברחו מפני עשו אחיו, שאמר {בראשית כח, כא – כב} **"ושבתי בשלום אל בית אבי וגו' והאבן הזאת אשר שמת מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך"**, וכיון שנתאחר בדרך ונתרשל בעבודה ולא קיים נדרו מיד, נענש במעשה דינה.**

לפי"ז מובן מאד מה שהמעשה אבות של מעשה דינה, היה סימן לבנים בעתיד בגלות יון. דהלא ידועים דברי הב"ח בהלכות חנוכה {סימן תר"ע} וז"ל: אבל בחנוכה עיקר הגזירה היתה על שהתרשלו בעבודה, וע"כ היתה הגזירה לבטל מהם העבודה כדתיא בברייתא שגזר עליהם לבטל התמיד וכו', עכ"ל. הרי מפורש שגם הבנים התרשלו בעבודה, ומחמת התרשלות זו באה עליהם גלות יון. ומבואר היטב מה שהשוו חז"ל הא ד'ולא נחתי מדינה' ל'ולא נחתי מיון', דמעשה דינה היה הסימן לבנים בגלות יון, דכשם שנענש יעקב אבינו ע"ה ב'ולא נחתי מדינה' מחמת ההתרשלות בעבודתו לפי מדריגתו, כמו"כ נענשו בניו בני ישראל בעתיד ב'ולא נחתי מיון' מחמת התרשלותם בעבודה¹⁰.

בגלות יון היה מעשה בבית מתתיהו כעין מעשה דינה, ונתבעו אחיה לקנאות בשבילה כשמעון ולוי אחי דינה; ויש להעמיק עוד בזה, שעונש זה בפרט, שנענש יעקב אבינו שנטמאה דינה בתו, היה סימן לבניו שגם הם כשהתרשלו בעבודה נענשו בעונש כעין זה. דידוע מש"א במגילת אנטיוכוס שאחת מן הגזירות הראשונות שגזרו היוונים על ישראל היתה, שכל בת ישראל תיבעל לטפסר לפני נישואיה. וכ"כ הרמב"ם {הל' חנוכה פ"ג ה"א}: ופשוט ידם בממונם ובבנותיהם, ע"כ. וכ"כ הר"ן {שבת י, א מדפי הרי"ף} וז"ל: שאף הן היו באותו הנס – שגזרו יוונים על כל הבתולות הנישאות שיבעלו להגמון תחילה, עכ"ל. הרי שכמו שאצל יעקב אבינו כשנתרשל בעבודה נגזר עליו שפשוטו העכו"ם ידיהם בבתו, כמו"כ

וחשך, זה גלות יון, שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזרותיהן, שהיתה אומרת להם, כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל.

ולמה ביקשו היוונים לכתוב דוקא על קרן השור ולא על בטן החמור – מה הם רצו בדיוק מקרן השור?!

כותב **הידי משה** – ונ"ל לפי שרמז בזה מכח שעשיתם תבנית שור מאותה שעה גליתם דעתיכם שניחא לכם בכל עבודה זרה כדאיתא במס' ע"ז – מאותה שעה שעשו ישראל את העגל גלו דעתייהו שניחא להו בכל ע"ז שבעולם וזהו קרן שור.

כדברים האלה, כותב **היפה תואר** – כדי שיפרסמו לכל כפירתם בה' עד שיהיה הדבר רשום במקנה קניניהם. עוד יתכן שרצתה לרמוז שבמעשה העגל הורחקו מה' ושוב אין להם חלק בו.

בא הספר ירח למועדים על עניני החנוכה, ואומר רעיון נפלא:

אומר המדרש {בראשית רבה פרשה פד, אות ג} – **וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב (איוב ג, כו): לא שלותי ולא שקטתי, לא שלותי מעשיו, ולא שקטתי מלבן, ולא נחתי מדינה, ויבא רגז, בא עלי רגזו של יוסף.**

מדרש נוסף שנדרש על אותו פס' {שמות רבה, פרשה כו, אות א} – **לא שלותי, מבבל. ולא שקטתי, ממדי. ולא נחתי, מיון. ויבא רגז, באדם.**

אומר **הספר ירח למועדים** – ויש לבאר שהוא מענין 'מעשה אבות סימן לבנים', כנזכר בחז"ל {תנחומא פר' לך לך אות ט}, וברמב"ן בכמה דוכתי {עי' הקדמת הרמב"ן לספר שמות}. והיינו שהקורות שאירעו לאבותינו ע"ה, שהם השרשים של כלל ישראל, היו שורש למאורעות שעתידות לבוא לצאצאיהם בהמשך הדורות. ויש לומר מש"א במדרש שאמר יעקב אבינו **"לא שלותי מעשיו"**, היה מעשה אבות שהוא סימן לבניו ש – **'לא שלותי מבבל', 'ולא שקטתי מלבן'** היה סימן ל – **'ולא שקטתי ממדי', 'ולא נחתי מדינה'** היה סימן ל – **'ולא נחתי מיון', 'ויבא רגז, בא עלי רגזו של יוסף'** היה סימן ל – **'ויבא רגז באדם'**. ושתי הדרשות משלימות זו את זו. אשר נמצא לפי"ז דהמעשה אבות שהיה סימן לבנים בגלות הבנים בימי יון, היה מעשה דינה, דעל שניהם נאמר **'ולא נחתי'** – מדינה ומיון.

וכן מבואר בספורנו ר"פ וישב וז"ל: כי מאז שיצא מבית אביו היו עניניו כמו קורות אבותינו בגלות ראשון, ומאז שחזר אל ארץ מגורי אביו היו קורותיו כמו שקרה לאבותינו בבית שני וחורבנו וגלותו וגאולתו לקץ הימין, עכ"ל. הרי שהזמן שחזר

¹⁰ **ברוך שאמר:** פירוש, יעקב איחר את נדרו – לקחו לו את דינה, ובתקופת בית שני איחרו את העבודה – וגזרו שכל אישה שצריכה להתחתן תיבעל להגמון תחילה.

בעתיד כשהתירשלו בניו בעבודה פשוטו היוונים ידיהם בבנותיהם.

וענין זה מרומז במדרש חנוכה, שמסופר שם מעשה נורא שאירע בימים ההם בביתו של מתתיהו כה"ג וז"ל המדרש: "בתולותיה נוגות והיא מר לה" {איכה א, ד} והיו יוונים מתעללים בבתולות ישראל וכו'. עד שבא מעשה של בת מתתיהו כה"ג שנשאת לבית חשמונאי ואלעזר היה שמו, כיון שהגיע יום שמחתה הושיבו באפריון, וכשהגיע זמן הסעודה נתקבצו כל גדולי ישראל לכבוד מתתיהו ובן חשמונאי שלא היו באותו הדור גדולים מהם, וכשישבו לסעוד, עמדה חנה בת מתתיהו מעל אפריון וספקה כפיה זו על זו, וקרעה פורפירון שלה ועמדה לפני כל ישראל כשהיא מגולה ולפני אביה ואמה וחונתה, כיון שראו אחיה כך נתביישו ונתנו פניהם בקרקע וקרעו בגדיהם ועמדו עליה להרגה, אמרה להם: שמעוני אחיי ודודי, ומה אם בשביל שעמדתי לפני צדיקים ערומה בלי שום עבירה הרי אתם מתקנאים בי, ואין אתם מתקנאים למסרני ביד ערל להתעולל בי, הלא יש לכם ללמוד משמעון ולוי אחי דינה, שלא היו אל שנים, וקנאו לאחותם והרגו כרך בשכם, ומסרו נפשם על ייחוד של מקום, ועזרם ה' ולא הכלימם, ואתם חמשה אחים יהודה יוחנן יונתן שמעון ואלעזר, ופרחי כהונה יותר ממאתים בחור, שימו בטחונכם על המקום והוא יעזור אתכם, שנאמר "כי אין מעצור לה' להושיע וגו'" {ש"א יד, ו} ופתחה פיה בבכי ואמרה: "רבש"ע אם לא תחוס עלינו חוס על קדושת שמך הגדול שנקרא עלינו ונקום היום נקמתנו, עכ"ל.

הרי מבואר מהמדרש שהמעשה ההוא שנגזר על בת מתתיהו ליבעל לאותו ערל, היה כמעשה דינה ממש, עד שאמרה לאחיה יש לכם ללמוד משמעון ולוי אחי דינה שלא היו אלא שנים וקנאו לאחותם, והרגו כרך בשכם, ומסרו נפשם על ייחוד של מקום.

והדברים מתאימים מאד עם מה שנתבאר דגלות יון היתה הסימן לבנים מהמעשה של דינה בת יעקב, ולכך הזכירה חנה בת מתתיהו המעשה של דינה, שצריכים אחיה לקנאות בשבילה כשם שקנאו שמעון ולוי בשביל דינה אחותם, שנתפסה ביד שכם בן חמור.

בא הצל"ח בדרשותיו¹¹, ואומר שליוונים היתה מטרה אחת בלבד – לפגוע בלויים ובנשים:

ולמה ציוו היוונים "כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל"? מסיבה אחת, שרצו לעורר מחדש את חטא העגל – ומי עשה אותו?! אהרן הכהן!

כידוע, עם ישראל הוא חלקו של הקב"ה, כמ"ש {דברים לב, ט} **כִּי חֵלֶק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבְלֵי נַחֲלָתוֹ**. אבל באותו הרגע שאמרו ישראל על העגל {שמות לב, ד} **אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָעֵלּוּךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם** – הם הפקיעו עצמם מ- '**חֵלֶק ה' עִמּוֹ**' – מלבד שבט א' – שבט לוי שלא היה במעשה העגל, שנאמר {שם כו} **מִי לֵה' אֵלֵי וַיֹּאסְפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לֵוִי**.

זאת אומרת, שאם רצו היוונים לקטרג על חטא העגל, הם היו יכולים לקטרג רק על י"א השבטים ולא על שבט לוי. אבל בנוסף היה סקטור נוסף שלא היה ניתן לקטרג עליו – הנשים, שלא היו ג"כ בחטא העגל, שנאמר {קהלת ז, כח} **וְאִשָּׁה בְּכָל אֶלֶּה לֹא מִצָּאֵתִי**.

אומר הצל"ח – היות ולא יכלו היוונים לקטרג על הלויים ועל הנשים, הם הוציאו נגדם גזירות; כל אשה שנשאת, תיבעל להגמון תחילה – ומה הם הרוויחו מזה? שני דברים, הא' לטמא את הנשים. והב', אשה שנבעלה לגוי לא יכולה להינשא לכהן¹² – ממילא, הלויים לא יכלו להינשא! וכך רצו לתפוס היוונים שתי ציפורים במכה.

אם אלה הדברים, נוכל להבין רעיון נפלא:

כידוע, גזירות היוונים היו על קידוש החודש, שמירת השבת, וברית המילה.

נשאלת השאלה – מה הם רצו להשיג בזה, שדוקא במצוות האלה הם נלחמו?

אומרים המפרשים מסיבה מאד פשוטה, כי את שלשת המצוות האלה אסור לגויים לקיים, והיות וכך הם נלחמו דוקא במצוות האלה; ולמה לגויים אסור לקיים את ג' המצוות האלה?

כי על מצות השבת נאמר "**גַּם בְּמִנוּחָתוֹ לֹא יִשְׁכְּנוּ עַרְלִים**"; גוי שמל את עצמו, עדיין נקרא ערל ומצות קידוש החודש ניתנה רק לעם ישראל ולא לאומות העולם.

מלבד זה, נלחמו היוונים במצוות שנקראו 'חוקים'; בר"ח, בתפילת המוסף, אנו אומרים: "**וְחֻקֵּי רֵאשֵׁי חֳדָשִׁים לָהֶם קִבְּעֵת**"; בברית המילה, אנו אומרים: "**אֲשֶׁר קִדַּשׁ יְדִיד מִבְּטָן וְחֻקֵּי בְשָׂאָרוֹ שָׁם**"; על מצות השבת שקיבלנו עוד בְּמֶרֶה, נאמר {שמות טו, כה} **שָׁם שָׁם לֹא חֵק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם** – ולכן נלחמו היוונים, כנגד החוקים!

דבר נוסף, רצו היוונים להיקרא 'בנים' למקום כפי שעם ישראל נקראים; אומר הנביא: {זכריה ט, יג} "**וְעוֹרְרֵתִי בְּנִי צִיּוֹן עַל בְּנֵי יוֹן וְשִׁמְתִּיךָ כְּחֶרֶב גְּבוּרָה**", ופירש"י: "**ועוררתי בְּנֵי צִיּוֹן**. על חיל אנטיוכוס.

¹² כך פוסק הרמב"ם {סוף מסכת קידושין}.

¹¹ דרוש מ'.

פירוש הדבר, המריבה היתה על מי נקרא בנו של הקב"ה – ומי נקרא בן? אומרים חז"ל, מי שניתנו לו מצוות מיוחדות דוגמת שבת, חודש ומילה;

כותב הבני יששכר {מאמרי חדשי כסליו טבת, מאמר ד', ס' פ"ח} – עיקר מגמת מלכות יון (בהתחלה) היה לבטל מיישראל ג' מצות: חדש מילה שבת, וכבר כתבנו לעיל {ס' לח, עד} טעם לזה מה היה כונתם, וכעת אומר לך מה שכתב הרב הגדול מו' חיד"א זצלה"ה {ראש דוד פ' מקץ} דטעמם היה דעל ידי ג' מצות אלו נכר שישאל נקראים בנים, מצות שבת מוכיח שישאל נקראו בנים, דהנה {סנהדרין נח:} גוי ששבת חיב מיתה, והטעם משום דמשתמש בשרביטו של מלך, הש"י שבת מכל מלאכתו ביום הזה, על כן 'ויברך אותו ויקדשהו' נקרא קד"ש ל"י, והמשתמש בשרביטו של מלך חיב מיתה, וישאל שומרים את השבת משום שנקראו בנים והש"י למו אב. מילה היא אות ברית קודש, אמרו {בתיקוני זוהר ח"ג קסה:} דאי נטרין ברית אקרון בנים. קביעות החודש מורה דנקראו בנים, דהרי הש"י בעצמו כביכול שומר הקביעות שקובעין הבנים {ר"ה כה:} אתם אפילו שוגגין אתם אפילו וכו' {הוא על דרך האמור בזוהר {ח"א קמח:} דוד ברי אפילו במאנין דילי לא אישתמש רק במאנין דילך}, וכתב עוד הרב הנ"ל, דבזה מתורצת הקושיא שהקשו רבותינו הקודמים על מה ככה עשו בית דינו של חשמונאי לקבוע המועד ח' ימים הלא לא היה הנס רק ז' ימים, אבל הוא, כי רצו שיהיו נרמזין בימי הישועה הללו כל הג' מצוות שרצו היונים לבטל, והוא, דהנה יש בימים הללו ראש חודש ושבת, וקבעו שמונת ימים לרמז על מצות מילה שנתנה לשמונת ימים, ובזה תרץ גם כן מה שהקשו¹³ למה לא תקנו ספקא דיומא לגלויות לימי חנוכה, משום דאז היתה נפסדת חנוכה שכונו לרמז דוקא ח' ימים, עד כאן תוכן דבריו.

בא הספר **להעיר להורות ולהשכיל** {מאמרי חנוכה}, ואומר יסוד מאד יפה:

היוונים גזרו על ברית מילה; כשמבטלים ח"ו ברית מילה, מבטלים אותה מכלל ישראל. אבל אעפ"כ, הפגיעה הישירה היא בשבט לוי – ולמה? כי שבט לוי היה היחידי שהיה מוכן למסור נפש על ברית המילה!

אומרת התורה בפר' וזאת הברכה: {דברים לג, ח} **וּלְלִי אָמַר תִּמְיָךְ וְאוֹרֶיךָ לְאִישׁ חֲסִידְךָ אֲשֶׁר נָסִיתוֹ בְּמִסָּה תְּרִיבָהּ עַל מִי מְרִיבָהּ: {ט} הָאֱמֶר לְאִבּוֹ וּלְאִמּוֹ לֹא רָאִיתִי וְאֶת אָחִיו לֹא הִכִּיר וְאֶת בְּנָיו לֹא יָדַע כִּי שְׁמִרְוֹ אֲמַרְתָּ וּבְרִיתְךָ יִנְצְרוּ.**

נשאלת השאלה – מה פירוש 'ובְרִיתְךָ יִנְצְרוּ'?

¹³ עיין אבודרהם הלכות חנוכה, ובביאורי הרא"ם על הסמ"ג הלכות חנוכה דף כ"ו סו"ע"א.

אומרת הגמרא {מסכת יבמות עא, ב, עב, א} – מבארת הגמרא שאלו שנולדו במדבר לא נימולו עד אחר שנכנסו לארץ, והגמרא מבארת את הסיבה לכך: **ובמדבר מאי טעמא לא מהול מדוע לא מלו את בניהם? איבעית אימא אם תרצה, אמור: משום חולשא דאורחא חולשת מסע הדרך, שמחמת חולשתם מהנסיעה היתה סכנה לימול. **ואיבעית אימא** ואם תרצה, אמור: **משום דלא נשיב להו רוח צפונית** משום שכל אותן ארבעים שנה שהיו במדבר לא נשבה להם רוח צפונית, שהיא הנוחה מכל הרוחות. ובשעה שהיא מנשבת, החמה זורחת, והיום מאיר בה. ומכיון שלא נשבה רוח צפונית כל אותן ארבעים שנה, היתה סכנה להם לימול, **דתיניא כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נשבה להם רוח צפונית. מאי טעמא** מדוע לא נשבה להם רוח צפונית? **איבעית אימא משום דנזופים הוו** שהיו מזופים מאת הקב"ה ממעשה העגל, ולא היו ראויים לאור נוגה. **ואי בעית אימא:** הרוח לא נשבה כדי **דלא נבדור** שלא יתפזרו **ענני כבוד** שהיו מקיפים אותם.**

אם ככה, עם ישראל היה מורגל כבר מהמדבר שלא למול, בשונה משבט לוי שזו הפעם הראשונה שנאסר עליהם למול. לכן זו היתה פגיעה בשבט לוי בדוקא!

עוד גזרו היוונים, לבטל את הקרבנות – פגיעה ישירה בשבט לוי, שזו היתה עבודתם. וכך גם כשטימאו את השמנים.

אסרו לעסוק בתורה; מי היו המנהיגים של עם ישראל? אומר הנביא {מלאכי ב, ז} **כִּי שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיהוּ.**

יוצא א"כ, שכל הפגיעות היו מכוונות כנגד שבט לוי.

הפגיעה השנייה, עפ"י דברי הצ"ח, היתה מכוונת כנגד נשי ישראל; כל אשה שנשאת, תיבעל להגמון תחילה. אם ביטלו את השבת, ממילא מצות הדלקת נרות שבת שמצוות בה האשה – בטלה! בנוסף, אסרו על נשות ישראל לטבול במקוה¹⁴, וחוץ מזה, אסרו לגור בבתיים עם דלתות, שבזמן שאין דלת – אין צניעות בבית ולכן תיקנו לנו רבותינו להדליק את החנוכה על פתח הבית – ששם התחיל כל החורבן של גלות יון!

אומר הספר **זכר דוד**, לר' **דוד זכותא**, שרצו היוונים לפגוע בקידוש החודש – לא משום 'חוק' ולא משום 'בנים' למקום, אלא היה דבר נוסף – רצו לפגוע במתנה שניתנה לנשים;

כותב הטור {סימן תי"ז} – ראש חדש אינו אסור בעשיית מלאכה ... איתא בירושלמי: הני נשי דנהיגי דלא למיעבד עבידתא בריש ירחא מנהגא. ואיתא בפרק מ"ה מפרקי דרבי אליעזר: לפי שלא רצו נשים ליתן נזמיהן לבעליהן

¹⁴ **ברוך שאמר:** כותב בעל הטורים בפרשת תולדות, שזימן להם הקב"ה בתוך ביתם מקוואות וכך יכלו לטבול לטהרתן.

במעשה העגל לכך נתן להן הקב"ה שכן שיהו משמרות ראשי חדשים יותר מהאנשים.

פירוש הדבר, בזמן שבית המקדש היה קיים, לנשים היה יום חופש בכל ר"ח משום שלא חטאו בעגל ולכן רצו היוונים לפגוע בקידוש החודש, משום שזו מתנה שניתנה לנשים שלא חטאו בעגל!

עפ"י הדברים האלה, נוכל להבין יסוד נפלא ביותר:

כשרוצה הקב"ה להציל את עם ישראל כנגד גזירות היוונים, הוא מציב מולם את שבט לוי ואת הנשים – ולמה? כי אומר לנו הצ"ח, שעיקר גזירות היוונים היו כנגד שבט לוי וכנגד נשות ישראל, אז במדה כנגד מדה הציב מולם את שבט לוי ואת נשות ישראל¹⁵.

הבאנו בתחילת השיעור, שישנו קשר בין היונה ובין יוון והשאלה שנשאלת היא – איך הם מתקשרים א' לשני?

נח שולח את היונה לבדוק "הקלו המים מעל פני האדמה", ושואלים רבותינו מדוע הוא שלח אותה, הרי בין כה הוא לא יכל לצאת מהתיבה עד שלא נתן לו הקב"ה רשות לצאת¹⁶?

כותב הספר רינונה של תורה – יש לומר שמה ששלח נח את היונה לא היה כדי שידע אם קלו המים ויבשה הארץ, ויוכל לצאת, שהרי כבר הקשינו לעיל, שממה נפשך לא יצא אלא אחר שיקבל רשות לכך מהקב"ה. אלא שאם קלו המים ויבשה הארץ, הדבר מוכיח שנשלם תיקון העולם, ופסק ריבוי החומר והתאוה שגרמו דור המבול.

ולכן שלח דוקא את היונה, שהנה הקשה הנצי"ב בהעמק דבר (בראשית ח' ז') שאם רצה נח לדעת הקלו המים, מדוע שלח את היונה והרי ישנם עופות הפורחים טוב יותר הימנה. אמנם לדברינו לא היה לנח ענין בעצם יבוש הארץ, אלא בתיקון החטא, ולכן שלח את היונה שהיא העוף הגדור ביותר בעריות (עירובין ק';) ומסמלת בכך את הריחוק מן התאוה. אמנם בתחילה לא מצאה היונה מנוח, דהיינו שעדיין לא באה המנוחה הראויה ושלמות התיקון ולא שקטה הארץ לגמרי מהשפעת דור המבול.

אך בפעם השניה כששבה היונה ועלה זית בפיה, ורמזה לנח שטובים לה מזונותיו של הקב"ה גם אם מרים המה, מאשר מתוקים כדבש מידי בשר ודם. ממילא ידע נח שתיקון העולם קרב ובא, שהרי דברי היונה הם ההפך הגמור מדרכם של דור המבול, אשר הם הושפעו ברוב טובה וכפרו בהשי"ת, ואילו היונה מסתפקת במועט, בעלה זית מר, ובלבד שיהא

¹⁵ חנה בתו של מתתיהו, ועפ"י דעה אחרת את יהודית.

¹⁶ **ברוך שאמר**: עד כדי כך ששואל הנצי"ב, מי התיר לו לשלוח את היונה? ומתוך שזו היתה יונה פרטית שלו שהכניס איתו לתיבה.

מידיו של הקב"ה, ודבר זה סימל שהעולם הגיע למדרגה של ריחוק ופרישות מן החומר ודביקות בהשי"ת. ולכן לא היה בדברי היונה שום כפיות טובה, אדרבא כששמע נח את דבריה, ידע שהשיג והשלים את יעודו בתיבה ונתקן החטא.

ולפי זה מיושבת קושיית הרמב"ן, שאע"פ שעלה הזית היה מגן עדן, מכל מקום הדבר הוכיח לנח שהפגם החומרי נתקן, והעולם שוב מכיר בטובתו של הקב"ה, וא"כ ממילא ידע שקלו המים, וקושיית הרמב"ן אינה אלא אם נאמר כפשוטו שנח רצה לדעת אם קלו המים, אך לדברינו שרצה נח לדעת אם נתקן מה שפגמו דור המבול, א"כ ודאי שהקושיא מיושבת.

האורה שהביאה היונה לדברי המדרש, היא הבשורה שהפגם הרוחני שגרמו דור המבול נתקן, וזכה העולם לשוב לשרשו ולהכיר בטובה שהשפיע עליו הקב"ה, ומתוך כך לעובדו וללכת בדרכיו. ובמקום הניתוק שהיה קודם המבול, באו חיבור והשתוקקות לדביקות בהשי"ת, עד שגם המעדנים המתוקים ביותר, לא ישוו לעלה זית מר מידיו של הקב"ה. וענינה של היונה הוא אורה בכפלים, שכנגד מה שחטאו בעריות היא גדרה עצמה מן העריות. וכנגד שגזלו מה שאינו שלהם, היא מסתפקת במועט אף במותר לה.

עכ"ד.

אומרת הגמרא {מסכת עירובין ק' ב'} – אמר רבי יוחנן: אילמלא לא ניתנה תורה היינו למידין צניעות מחתול שאינו מטיל רעי בפני אדם ומכסה צואתו, וגזל מנמלה ועריות מיונה שהיונים משמשות רק עם בני זוגם, דרך ארץ התנהגות נאותה בשעת תשמיש היינו למדים מתרנגול שמפייס את בת זוגו ואחר כך בועל אותה.

יוצא א"כ, שהיונה היא סמל לנאמנות!

אמר הקב"ה למשה: "מהזית הזה ידליקו נרות חנוכה!" – ולמה דוקא מהזית?

עפ"י מה שאמרנו, התשובה פשוטה מאד – כי היוונים רצו לטמא את עם ישראל, שלא תהיה להם נאמנות לקב"ה ולתורתו! שיתערבבו בין האומות – היפך הזית, שלא מקבל הרכבה משום מין והיפך היונה!

לכן מביא המדרש דוגמא דוקא מיונה – שמסמלת את התיקון לגזירות היוונים!

אומר המדרש {שמות רבה, פרשה לו, אות א'} – ואתה תצוה, הָדָא הוּא דְּכָתִיב (ירמיה יא, טז): זֵית רָעַן יָפָה פְּרִי תֹאֵר קָרָא ה' שִׁמָּה, וְכִי לֹא נִקְרָא יִשְׂרָאֵל אֲלָא כְּזֵית הַזֶּה בְּלִבָּד, וְהָלֹא בְּכָל מִינֵי אֵילָנוֹת נֵאִים וּמִשְׁבָּחִים נִקְרָא יִשְׂרָאֵל, בְּגִפֶּן וּתְאֵנָה, שְׁנָאֵמֶר (תהלים פ, ט): גִּפֶּן מִמְצָרִים תִּסְיַע,

העובדי פוכבים, שנאמר (דברים ז, ג): ולא תתחתן בהם. דבר אחר, כל המשקים אדם מערב בהם ואינו יודע איזה תחתון ואיזה עליון, אבל השמן אפלו אתה מערב בכל המשקין שבועולם הוא נתון למעלה מהן. כך אבותינו, בשעה שהם עושים רצונו של מקום נצבים למעלה מן העובדי פוכבים, שנאמר (דברים כח, א): ונתת ה' אלהיך עליון, הוי: זית רענן יפה פרי תאר.

אמר לי יהודי, שזאת הסיבה שחסידי בעלזא מדליקים את נרות החנוכה – חצי שמן וחצי מים, שהיות והיוונים רצו לערב אותנו בתוכם, כך אנחנו מראים – "הנה, אנחנו לא מתערבים עם אף אחד!"

עפ"י הדברים האלה, נוכל להבין דבר נפלא ביותר:

הבאנו בתחילת השיעור את דברי הנביא בהפטר, ושאלנו איך כל הסיפור עם יהושע הכהן הגדול קשור לחנוכה?

הבאנו את דברי הגמרא – למה בגדיו של יהושע נשרפו? משום שלא מיחה בבנים שלו שנשאו נשים נוכריות שלא ראיות לכהונה, וממילא הבנים שילדו להם יהיו 'חללים'.

פירוש הדבר, כשמתחילים את ההפטר, לא מתחילים מ'נרות זכריה' אלא מגזירת היוונים – שכל אישה תיבעל להגמון תחילה, ממילא היא תהיה פסולה לכהונה – הכל כדי לקטרג על שבט לוי ועל הנשים, ששניהם לא חטאו בעגל – אבל אם יצליחו להוציא את גזירתם אל הפועל, ממילא ח"ו לא יהיה יותר שבט לוי.

אם אלה הדברים, נסיים בעוד נק' אחת:

אומר שלמה המלך: {ז, א} **טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו.**

נשאלת השאלה – לכאורה, אפשר גם לומר **טוב** 'קוקה קולה' **משמן טוב**, או **טוב** 'אלפים דולר' **משמן טוב** – למה התכוון שלמה המלך בפס' הזה?

כשישבת שבעה על אמי, אמר לי יהודי פירוש מאוד יפה; בכל משקה שנשים בו שמן, השמן יצוף למעלה [ולכן זו הסיבה שנמשלו ישראל לשמן, שהם תמיד למעלה]. לכן הדרך היחידה להעלים שמן, היא לשים אותו באדמה; לכן כשנשפך שמן על הכביש, באים ושופכים עליו חול ובכך מבטלים אותו – וזה מה שאומר לנו שלמה המלך "**טוב שם משמן טוב**": האדם יכול להעלים את עצמו במשך כל חייו – תשעים שנה אף אחד לא ידע ממנו; ישב בצד בבית הכנסת ולא ידבר עם אף אחד. אבל לאחר שמכניסים אותו לאדמה – אז הוא 'צף למעלה'! – "איזה בנאדם הוא היה!! צדיק נסתר!!" – ולכן ממשיך הפס' ואומר "**יום המות מיום הולדו**" – שלאחר יום המיתה, השם שלו מתחיל לצוף ולהתגלות!

תאנה, שנאמר (הושע ט, י): כבכורה בתאנה בראשיתה, כתמר, שנאמר (שיר השירים ז, ח): זאת קומתך דמתה לתמר. כארז, שנאמר (תהלים צב, יג): כארז בלבנון ישגה. כאגוז, שנאמר (שיר השירים ו, יא): אל גנת אגוז ירדתי, וקראן בכל מיני שלחים, שנאמר (שיר השירים ד, יג): שלחיה פרדס רמונים, ובא ירמיה לומר: זית רענן יפה פרי תאר, אלא מה הזית הזה, עד שהוא באילנו מגרגרין אותו ואחר כך מורידין אותו מן הזית ונחבט, ומשחובטין אותו מעליון אותו לגת ונותנין אותו במטחן, ואחר כך טוחנין אותו, ואחר כך מקיפין אותו בחבלים, ומביאין אבנים ואחר כך נותנין את שמן. כך ישראל, באין עובדי פוכבים וחובטין אותם ממקום למקום וחובשים אותן וכופתין אותם בקולרין ומקיפין אותן טרטיטין, ואחר כך עושין תשובה והקדוש ברוך הוא עונה להם, מנין, שנאמר (שמות ב, כג): ויאנחו בני ישראל, וכן (דברים ד, ל): בצר לך ומצאוך (דברים ל, לא): כי אל רחום ה' אלהיך, הוי: זית רענן יפה פרי תאר.

סיפור פעם הגאון ר' יעקב גלינסקי זצ"ל, שהיה לו שכן בבני-ברק – יהודי אתאיסט – שום דבר לא קיים!

אמר לו הרב גלינסקי: "אולי כבודו יניח כל יום תפילין – בסכ"ה חמש דקות?"

"אני לא מניח תפילין. גם בארון זה בסדר"

כמה שניסה לדבר איתו – שום דבר לא עזר! יום אחד חוזר הרב גלינסקי מתפילה, ורואה את היהודי הזה עם טלית ותפילין על הראש במרפסת – "אני לא מאמין!!!" הוא לא רצה להפריע לו באמצע התפילה, אז בצהרים הוא ירד אליו; דפק על הדלת... "אדון משה, זה אתה היית היום בבוקר עם התפילין במרפסת???"

"כן."

"מה קרה???"

"כבוד הרב, אני אגיד לך את האמת, כבר שלושה ימים אני עם כאבי בטן נוראים, פחד אלוהים! הייתי אצל רופא, הוא בדק אותי ואמר לי שהוא חושש... שזה... – מיד התחלתי גם אני לחשוש! – שלח אותי לעשות CT בבילינסון, ואמר לי: "אם לא יראו שום דבר, תצטרך לעשות גם MRI"; נבהלתי כל כך, עד שאמרתי: דבר ראשון, אני אניח תפילין!"

יצא הרב גלינסקי מביתו ואמר: "ריבונו של עולם, אין יהודי בעולם שלא אוהב אותך! רק חסר להם קצת כאבי בטן!" ☺

ממשיך המדרש {שם} – **דבר אחר, מה ראה ירמיה למשל אבותינו כזית, אלא כל המשקין מתערבים זה בזה, והשמן אינו מתערב אלא עומד, כך ישראל אינם מתערבים עם**

הרב הגאון ר' אהרן לייב שטיינמן זצוק"ל, יכל להרים את עשר אצבעותיו ולומר "לא נהנית מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה!" – אדם שברך 'מזונות' רק על דייסה!

מי מאתנו לא ברך 'מזונות' על עוגה ... ביסלי ... עוגיות ... או **סופגניה** – יש אנשים שלפעמים נוטלים ידיים על סופגניות! ☺ פעם הראו לו 'אזן המן' – הוא שאל: "מה עושים עם זה?" ☹ – זה לא היה קשור אליו בכלל!

הייתי רוצה לסיים רק בסיפור א', שממש כל עולם הישיבות נרעש ממנו:

הגיע אליו פעם ראש ישיבה, שרצה לזרוק בחור א' שלא התנהג כמו שצריך – "כבוד הרב, אני רוצה לזרוק את הבחור מהישיבה"

שאל אותו **הרב שטיינמן**: "איך קוראים לאמא שלו?"

"איך קוראים לאמא שלו – אני לא יודע..." 😊

אמר לו **הרב שטיינמן**: "אני לא מבין. אתה הולך לזרוק בחור מהישיבה ואתה לא יודע איך קוראים לאמא שלו???"

"מחילה הרב. אבל לא הבנתי מה הקשר בין זה שאני רוצה לזרוק אותו מהישיבה לבין השם של אמא שלו?!"

אמר לו **הרב שטיינמן**: "אתה הולך לזרוק בחור מהישיבה – לא התפללת עליו לפני, שיחזור בתשובה???"

נמצאים בימי החנוכה – ימים מרוממים עד מאד. יזכנו הקב"ה לשוב בתשובה שלמה, יקבל הקב"ה תפילותינו, ונזכה לראות את אהרן הכהן הגדול מדליק את המנורה בבית המקדש שיבנה ב"ב אמן ואמן!!!

פרשת מקץ – כוחם של חכמים – שנת תשפ"ב.

כותב הרשב"ם – וחמש. שהממונים יגבו חומש כל התבואות לצורך המלך אשר משפטו בשאר שנים לעשר כדכתיב בשמואל {א', ח – י"ד ט"} את שדויתכם יעשר, עתה יטול פי שנים. וכמו כן הנהיג יוסף לבסוף על אדמת מצרים לפרעה לחומש¹⁷.

בא החיד"א בפרשת השבוע, ומדבר על הענין הזה;

אומרים חז"ל {שמות רבה, פרשה מט, אות א} – טוב שם משמן טוב, טוב ה'ה שמותן של חנניה מישאל ועזריה, משמן המשחה שנמשחו נדב ואביהוא, למה, שאלו נכנסו להקריב ויצאו שרופין, ואלו נכנסו לכבשן האש ויצאו בשלום, ה'י טוב שם משמן טוב.

כלפי מה הדברים אמורים?

אומרת הגמרא {מסכת שבת כא, ב} – מאי חנוכה יום טוב של חנוכה מהו עניינו? דתנו רבנן במגילת תענית: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון בכ"ה בכסלו מתחילים ימי החנוכה ושמנה ימים הם דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון שאין מספידין בהם ואין מתענין בהם...

בערב חנוכה שעבר, הסתלק מאיתנו אור העולם, מרן ר' **אהרן לייב שטיינמן** זצוק"ל שציווה שלא להספיד אותו. אבל כבר אמר אז שר התורה, מרן ר' **חיים קנייבסקי** שליט"א שאנחנו מצווים להספיד משום כבוד התורה.

את ר' **אהרן לייב שטיינמן** לא היה צריך לכסות בעפר, כדי שמעשיו יצאו החוצה. בחיי חיותו ראינו באיזה אור גדול מדובר!

כשנפטר רבינו הקדוש, מספרת הגמרא [כתובות קד, א], הרים את ידיו למרום ואמר: "רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי [מהעולם הזה] אפילו באצבע קטנה"; שואלים המפרשים, איך יכול להיות שהוא לא נהנה, הרי לא חסר מעל שולחנו לא צנון ולא חזרת? ומתריצים, נכון, אמנם לא חסר משולחנו שום דבר. אבל אחרים נהנו מזה – הוא לא נהנה!

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת מקץ. שבת חנוכה. הפרשה עוסקת ביציאתו של יוסף מבית האסורים על מנת לפתור את חלומותיו של פרעה, והגמרא אומרת {מסכת ר"ה י, ב} – **בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין.**

בהמשך הפרשה, נותן יוסף עצה לפרעה – {מא, לג} **ועתה ירא פרעה איש נבון ויחכם וישיתוהו על ארץ מצרים: {לד} יעשה פרעה ויפקד פקידים על הארץ וחמש את ארץ מצרים בשבע שני השבע;**

אומר רש"י – וחמש. כתרומתו ויזרזון וכן {שמות יג יח} וחמושים.

¹⁷ **ברוך שאמר:** שנאמר בסוף פרשת ויגש {מז, כד} **והיה בתבואת ונתתם חמישית לפרעה וארבע הידת יהיה לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר בבתים ולאכל לטפכם.**

כותב החיד"א – וחמש את ארץ מצרים בשבע שני השבע.
הן אמת כי דורשי רשומות אמרו בפסוק 'וחמ"ש את ארץ מצרים', ראשי תיבות ח'ד"ש מ'ילה ש'בת, ובזכותם יצאו ממצרים, אך לא ידענו, מה היה לו ליוסף הצדיק דקפיד אהני תלת.

בא הספר נתיבות יצחק ומסביר דבר נפלא;

אומר הנתיבות יצחק – ובספר עמק ברכה כתב לבאר דוקא ג' מצוות הללו וז"ל: "וטעם הדבר נראה משום דבכל תרי"ג מצות לא מצינו שיהיו נקראין בשם ברית אלא אלו הג' בלבד, גבי שבת כתיב "ושמרו בני" את השבת לעשות את השבת לדורותם "ברית עולם". גבי מילה כתיב "ואתה את בריתי תשמור". וגבי תורה כתיב "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי". והנה אף שהשם כרת ברית עם ישראל בחורב על כל התרי"ג מצות, זהו בכללות אבל בפרטות לא מצינו שום מצוה שיהיה עליה כריתת ברית אלא ג' הנ"ל. והן הן עיקר הקשר הנצחי והברית בין ישראל לאביהם שבשמים, ומפני זה מצינו שאלו ג' מצוות חלוקים מכל התרי"ג מצוות בזה שחיובן גם על הקטנים, מילה – "בן שמנת ימים ימול לכם כל זכר". שבת – "לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך", שהאב מזהיר על בנו הקטן מדאורייתא כדאיתא במכילתא. ובשאר מצות חינוך הוא רק מדרבנן. תורה – "ולמדתם את בניכם", שמצות אלה שהן ברית בין ישראל לאביהם שבשמים מוכרחות להתקיים ג"כ בקטנות, וע"כ הקטרוג על אלו המצות הוא גדול יותר מכל המצות מפני שהשטן משתדל להפסיק ולבטל עיקר הקשר והברית מעל ישראל וכתוצאה מזה הן הן הגזירות של האומות שתמיד בכל הדורות היו משתדלים להשביט את ישראל מאלו ג' מצות הנ"ל.

ועיי' בדעת זקנים מבעלי התוספות בתחילת בראשית על הפס' {בראשית א, א} "בראשית ברא וגו' וז"ל "בראשית" פירש רש"י בזכות התורה שנקראת ראשית, וכן את מוצא בזכות שבת ברית מילה ונפקא להו כי בתיבת "בראשית" תמצא שבת ברית אש והתורה נמשלה לאש, דכתיב "אש דת למו" {דברים לג, ב} והיינו דהם ג' העיקרים תורה שבת ומילה.

ועיי' בספר 'דרך עץ החיים' לרמח"ל שכתב וז"ל "הוגד לנו שבימי המנוח החסיד המקובל הגדול הרב ר' שמעון מאוסטרופולי כשהיה הגזירה בשנת ת"ח השביע הרב הנ"ל לסיטרא אחרא ושאל אותה על מה ולמה אתה מקטרג על עמנו בני" יותר מכל האומות, והשיב לו יתבטל מכם ג' דברים אלו ואחזור מקטרוגי ואלו הן: שבת, מילה ותורה. מיד השיב לו הרב הנ"ל יאבדו הם כהנה וכהנה ואל יתבטל אות א' מתורתנו הקדושה עכ"ל. ומבואר שנלחם בעיקר כנגד ג' מצות אלו.

והנה נראה לבאר דעיקר מלחמת היונים היא כנגד אותן הדברים שמבדילים במיוחד את עם ישראל מאומות העולם, וגורמים לשנאת האומות, ורצונם של אותן רשעים שלא יהיה הבדל בין בני ישראל לאומות העולם, וזה בא מחמת קנאתם במעלת ישראל. ומצינו בספר קובץ הערות בדוגמאות לביאורי אגדות על דרך הפשט סימן ו' שכתב "הנה ידוע כי שנאת אומות העולם לישראל היא שנאה קבועה לדורות, הכוללת כל האומות וכו' בלי יוצא מן הכלל, ולמה נקרא שמו 'סיני' שממנו ירדה שנאה לעולם".

והנה מצינו לגבי שבת, שנכרי ששבת חייב מיתה, וכן מצינו בחז"ל שנכרי שעוסק בתורה חייב מיתה היות ומצוות אלו הם אות של בני ישראל, ואומות העולם אין להם בזה שייכות, וביותר אם עשו זאת חייבים מיתה. וכן מצינו בספר החינוך לגבי מצות מילה שעיקר מצותה שיהיה אות בבשרנו שאנו מובדלים מאומות העולם.

ולכן עיקר מלחמתם היתה כנגד אותן מצוות שמבדילות ומייחדות את בני ישראל מאומות העולם, ואותן דברים שנקראין אות, שבני ישראל הם עם ה', ואותן דברים שעליהן במיוחד היה ברית בין הקב"ה ובין ישראל.

וכן מצאתי שכתב כעין זה המהרש"א במסכת ראש השנה [יט, ע"א] וז"ל: שלא יעסקו בתורה ובאו לבטל ג' מצות אלו, שישראל מובדלין הבדל גדול מן העמים, בתורה כתיב: "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים" ובשבת ומילה כתיב "אות היא ביני וביניכם" וכה"ג איתא במסכת מעילה שגזרו כך ונתבטלה ע"י ר' ראובן ע"ש עכ"ל.

השאלה שנשאלת היא, מה מונח בענין של ראש חודש שנלחמו כנגדו היוונים?¹⁸

כותב החיד"א {ראש דוד, מקץ} – ואפשר דטעמא דע"י המילה נעשה מרכבה לשכינה כמו שהאר"י הרב מהר"ם אלשיך, גם אמרו בתיקונים (תקון שתייתא כב, ב) 'ושמרו בני ישראל את השבת לדורותם' (שמות לא, טז) לדירתם, ששורה כביכול עמהם. וגבי החודש אמרו ז"ל {סנהדרין מב, א}, אלמלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים פעם אחת בחדש דיים. וגם אמרו ז"ל {דברים רבה פרשה ב, אות י"ד}, דמלאכי עליון הם שואלים על קביעות החדש ומועדים, וכביכול אומר להם, אני ואתם נשאל לבית דין של מטה.

¹⁸ **ברוך שאמר:** הדבר הפשוט שניתן לומר, שהם רצו לשגע לנו את כל מערכת החגים – כך לא יהיה לנו ר"ה יום כיפור וסוכות וכו'. אבל לא זה היה עיקר כוונתם, היות ואנחנו מוצאים בדברי ה**רוקח**, שא' הגזירות שגזרו היוונים היתה ביטול מצות ישיבה בסוכה. ואם רואים שהם נלחמו כנגד הסוכה, משמע שהם לא נלחמו לבטל את המועדים. ולכן השאלה שנשאלת היא – מה טמון באותה מלחמה כנגד ר"ח שנלחמו היוונים?

הַעֲלִינָה בְּפִסּוּק וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהִיטָבָל בֵּת מְטָרָד בֵּת מִי זָהָב, וְלֹא גָלָה אוֹתָם אֶלָּא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר [הגדול] שְׁהִיה עֲמוּ ...

אומר רש"י – בֵּת מִי זָהָב. שהיה אומר מהו זהב, עשיר היה ואין זהב חשוב בעיניו לכלום.

א' המלכים שמופיע כאן, נקרא בשם – {לו, לד} "**חֲשֵׁם מֶאֱרֶץ הַתִּימָנִי**";

כותב התרגום – "חֲשֵׁם מֶאֱרֶעָ דְּרֹמָא".

ולמה התלבשנו על חושם התימני? ☺ מסיבה א' פשוטה, משום שכתוב בספרי הקבלה ש'**חש"ם**' ר"ת **ח'דש ש'בת מ'לה**;

אומרת הגמרא {מסכת ב"ב כה, ב} – אמר רבי יצחק: הרוצה שיחכים ידריש ושיעשיר יצפין, וסימניך שלחן בצפון ומנורה בדרום.

ומה עשו היוונים?! טימאו את כל השמנים כדי שלא תהיה מנורה, ואם לא תהיה מנורה אז לא יהיה צד דרום ואז לא יהיה גם את **חש"ם** – **חדש שבת מילה**.

נתמקד היום בדבר א' מתוך ה'**חש"ם**', והוא החודש;

כותב הרמב"ם {הלכות קידוש החודש, פ"ז הלכה כ"ד} – וטעם כל אלו החשבונות ומפני מה מוסיפים מנין זה ומפני מה גורעין. והיאך נודע כל דבר ודבר מאלו הדברים. והראיה על כל דבר ודבר. היא חכמת התקופות והגימטריות שחברו בה חכמי יון ספרים הרבה והם הנמצאים עכשו ביד החכמים. אבל הספרים שחברו חכמי ישראל שהיו בימי הנביאים מבני יששכר לא הגיעו אלינו.

כותב הסדר עולם²², והיונים איבדו את אותם הספרים²³.

א"כ מה רצו בדיוק היוונים ממצות קידוש החודש? – בואו ניכנס לסוגיה:

הגמרא במסכת שבת, בפרק 'במה מדליקין' שואלת - מה מברכים על נר חנוכה?

אומרת הגמרא {מסכת שבת כג, א} – מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה.

נמצא דשלוש מצוות אלו סגולתם לקבל פני שכינה ולהיות מרכבה לשכינה, וממילא רווחא טעמא דיוסף הצדיק אשר התחיל בשלוש מצוות אלה '**וחמ"ש ארץ מצרים**' כי הם עיקר גדול להיות מרכבה לשכינה, ובזכותם יצאו מגלות מצרים¹⁹.

וזאת היתה עצת רשעים מלכות יון, דחשבו לבטל מישראל המצוות הללו, כי בביטולם חס ושולם יהיה מחיצת ברזל מפסקת בין ישראל לאבינו שבשמים, ונראה כי חס ושולם אין לנו חלק באלהי ישראל²⁰.

ע"פ הדברים הללו, נוכל להבין את דברי **המגלה עמוקות**;

כותב המגלה עמוקות {פרשת מקץ} – 'מלך יון' בגימ' 'יוסף', וכן 'אנטיוכס' הכי הוי ... גם ממזל יוסף הוא נוג"ה וכן קליפת יון נוגה נעשה נס ע"י נ"ח כי אור זרוע לצדיק ואז גזרו על מילה ושבת ותרוויהו ביוסף הצדיק שומר ברית לכן גם מילה ביום ח' שבהם ק"פ שעות כי זריזין מקדימין מיד למחרת ביום ח'²¹.

לפני כשבוועיים קראנו בתורה על שמונת המלכים – "**אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֲדָוָה לְפָנֵי מֶלֶךְ מֶלֶךְ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל**"; בחלק מהמלכים מוזכר רק שמם, בחלק מופיע שמם ושם עירם, ויש א' שמוזכר גם שמו, גם שם עירו, גם שם חמותו וגם שם הסבתא רבה ☺ - ומי זה המלך הזה?

אומרת התורה: {לו, לט} וַיָּמָת בְּעַל חֲנָן בֶּן עֶכְבֹּר וַיִּמְלֶךְ תַּחֲתָיו הָדָר וְשֵׁם עִירוֹ פְּעוֹ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהִיטָבָל בֵּת מְטָרָד בֵּת מִי זָהָב;

ומי זה "**בעל חנן בן עכבור**"?

כותב בעל הטורים – בכולן מזכיר שמות מקומותיהם חוץ מבעל חנן בן עכבור לפי שלא היה לו מקום ידוע שהיו לו אויבים רבים והיה מתחבא היום כאן ולמחר כאן ולא היה יושב במקום ידוע.

כתוב בספרי הקבלה, שכאן טמון סוד המשיח.

כותב הזוהר הקדוש {תולדות דף קמ"ה, ע"ב} – רבי יוחנן בן זכאי היה אומר שלוש מאות הלכות פסוקות בסוד החכמה

¹⁹ **ברוך שאמר:** ע"פ הרעיון הזה, מבאר הספר בים דרך שכעת מובן טוב מאד. יוסף הצדיק חשש שעם ישראל יפלו לטומאת מצרים שהיתה מרכז הטומאה של העולם – "איך יוכלו ישראל לחיות חיים יהודיים במקום כזה? בזכות ג' מצוות של שבת, חודש ומילה!"

²⁰ **ברוך שאמר:** מה פתאום חשבו היונים לבטל דוקא את ג' המצוות הללו – שבת, חודש ומילה? הם פשוט הסתכלו מה ביקש יוסף שיהיה ועפ"ז הם דרשו לבטל את אותם הדברים!

²¹ **ברוך שאמר:** 7 ימים *24 ש' = 168 + 12 ש' של ליל שמיני = 180 – זה בדיוק הזמן ששלטו היוונים.

²² **ברוך שאמר:** פרק ט'.

²³ **ברוך שאמר:** יתכן לומר, שאותם יונים לקחו את אותם ספרים שחיברו בני יששכר – העתיקו אותם וזרקו את המקור, ואז טענו שזאת חכמה שלהם – ואין מי שיעיד שהם גנבו.

זזה מה ששאלו חז"ל בגמרא "והיכן צונו" – והתשובה היא, מדברי המדרש עצמו: {דברים יז, יא} **וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֵךְ.**

תירוץ שני שאומרים המפרשים, כל ששת הדברים הקודמים, יש להם אסמכתא מפס' בתורה; נטילת ידיים נלמד מהפס' {ויקרא יא, מד} **וְהִתְקַדְּשְׁתָּם וְהִיִּיתֶם קְדָשִׁים**; ולמה קוראים מגילה?

אומרת הגמרא {מסכת מגילה יד, א} – **מאי דרוש** מה דרשו הנביאים שמחמת כן תיקנו לקרוא את המגילה? **אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה:** הנביאים דרשו קל וחומר: **ומה** כאשר יצאו ישראל **מעבדות לחירות** ביציאת מצרים **אמרינן שירה** אמרו שירה על הים (לאחר שהמצרים טבעו בים סוף) כדי להודות ולשבח על הנס. אם כן, כאשר יצאו **ממיתה לחיים** בימי אחשורוש **לא כל שכן** שצריך לומר שירה! ולפיכך תיקנו לקרוא את המגילה.

המצוה היחידה שאין לה אסמכתא מן התורה, זו מצות הדלקת נרות חנוכה; באו חכמים ואמרו: "רבותי! כיון שהיה לנו נס שפך השמן שהיה אמור להספיק ליום א', הספיק לבסוף לשמונה ימים – כעת תגידו שמונה ימים הלל בשמחה!"

יאמר האומר: מאיפה לקחתם שצריך לומר הלל ועוד בברכה שמונה ימים?!"

אם חכמים קבעו – אתה תעשה מה שהם קבעו!

במאמר המוסגר, אומרת הגמרא {מסכת כתובות ז, ב} – **ברכת האירוסין מאי מברך? רבין בר רב אדא ורבה בר רב אדא תרווייהו משמיה דרב יהודה אמרי:** בא"י אמ"ה אשר **קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקדושין.**

לכאורה, איפה בדיוק אסר עלינו הקב"ה את הארוסות, והלא חכמים תיקנו לנו את זה?!

אומר רש"י – **ואסר לנו את הארוסות.** מדרבנן שגזרו על הייחוד של פנויה ואף ארוסה לא התירו עד שתיכנס לחופה ובברכה כדפרישית כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ואדרבנן נמי מברכין וצונו ואסר לנו כדאשכחן בנר חנוכה (שבת דף כג.).

ממילא נוכל להבין. אם יאמר אדם "אני לא מקיים מצות זקנים – אני מוכן להדליק נרות חנוכה. אבל למה לברך?!" – כי חכמים ציוו עליך, והתורה אומרת: {דברים יז, יא} **וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֵךְ!**

מספר שאלות שצריכות ביאור;

מן השולחן ערוך סובר אחרת ואומר²⁴ שיש לברך – **"להדליק נר חנוכה"**.²⁵ אחינו התימנים מצאנו פתרון ופסקו לברך "להדליק נר של החנוכה"²⁶ ☺.

ממשיכה הגמרא ואומרת – **והיכן צונו? רב אויא אמר:** {דברים יז-יא} **מלא תסור רב נחמיה אמר {דברים לב-ז} שאל אביר ויגדך זקניך ויאמרו לך.**

מה אנחנו מברכים על מקרא מגילה? ברוך אתה ה' ... אשר קדשנו במצוותיו וצונו על מקרא מגילה – הגמרא לא שואלת כאן "והיכן צונו". ולא רק הגמרא שואלת את השאלה, אלא גם המדרש שואל;

אומר המדרש {תנחומא, נשא, אות כט} – **לא יאמר אדם, איני מקיים מצות זקנים** [הכוונה להדלקת נר חנוכה] **הואיל ואין מן התורה. אמר להם הקדוש ברוך הוא, בני, אין אתם רשאים לומר כן. אלא כל מה שגוזרים עליכם, תהיו מקיימין, שנאמר: וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֵךְ {דברים יז, יא}. למה, שאף על דבריהם אני מסכים, שנאמר: וְתִגְזֹר אֶמֶר וְיִקֶּם לָךְ {איוב כב, כח}.**

נשאלת השאלה – למה דוקא כאן, בהדלקת נר חנוכה שהיא המצוה השישית מדרבנן²⁷, שואלת הגמרא "והיכן צונו", והמדרש מזהיר דוקא על הדלקת נר חנוכה ולא על מצוה אחרת מדרבנן כגון מקרא מגילה או נטילת ידיים וכד'?

שתי תשובות בדבר;

תשובה ראשונה, אומרים המפרשים, ששת המצוות הראשונות מדרבנן תוקנו בזמן שהיו נביאים לעם ישראל, ודבר שצוה אותך נביא אתה מברך "אשר קדשנו במצותיו" וכו'; נרות חנוכה תוקנו ע"י אנשי כנסת הגדולה בתקופת בית שני. יאמר האומר: "ולמה שתברך 'אשר קדשנו במצותיו וצונו' וכו' הרי זה לא נביאים תיקנו את זה אלא חכמים, אז מה פתאום שנברך 'אשר קדשנו במצותיו וצונו' – והרי הוא לא צונו אלא חכמים ציוו אותנו?!"

משל למה הדבר דומה? לקבוצת רבנים שהתקבצו והחליטו שמצוה לסובב סביבון בימי החנוכה ויאמרו שיש לברך "אשר קדשנו במצותיו וצונו לסובב סביבון". יבואו מיד וישאלו: "והיכן צונו?!" – "הרבנים אמרו" ☺

"בסדר גמור. אני מוכן לסובב גם מלמעלה וגם מלמטה – אבל למה לברך?!"

²⁴ **ברוך שאמר:** סי' תרע"ו.

²⁵ **ברוך שאמר:** שיוצא מהתיבות ר"ת נח"ל – נוצר חסד לאלפים.

²⁶ **ברוך שאמר:** היות ויש ענין שיהיה י"ג מילים ולא י"ד.

²⁷ **ברוך שאמר:** שסימנם נ"ע בשמח"ה – נטילת ידיים, עירובין, ברכות, שבת (נר), מגילה, חנוכה, הלל.

נשאלת השאלה – מה פירוש "שהחשיכה עיניהם של ישראל" – וכי ניקרו לנו את העיניים!?

ועוד, "כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל"; היונים האמינו שיש אלקים, אחרת לא היו מתרגמים את התורה ליוונית, אז למה ביקשו לכתוב שאין להם חלק דוקא "באלהי ישראל" ולא 'באלקים'? מה היה אכפת להם כ"כ שיהיה לנו חלק באלקי ישראל!?

שאלה נוספת;

כותב הרמב"ם (הלכות חנוכה, פ"ד, ה"ב) – מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הנסים שעשה לנו. אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק.

נשאלת השאלה – מה קרה שהרמב"ם חרג ממנהגו ונתן 'ציון' למצות נר חנוכה – "מצוה חביבה היא עד מאד" מה שהוא לא כתב על שום מצוה?

נעמוד על עוד כמה שאלות לפני שניגש לביאור הדברים:

אומרת הגמרא {מסכת שבת כא, ב} – שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים...

מספר המדרש {אוצר המדרשים, ערך חנוכה, ע"מ 193} – והיה שם משומד אחד בלייעל 'תתני בן פחת' שמו, שהיה יועץ עצות רעות על ישראל ואמר: שכל זמן שיקריבו קורבן של שחר ושל בין הערבים אינם נופלים בידכם, עמדו ובטלוהו, וחזר עוד אותו בלייעל ואמר: אלוהיהם שונא זימה, אם תוכלו להכשילם בזנות תמשלו עליהם, עמדו וגזרו שכל מי שיכתוב כתובה לאשתו יקרעו אצבעותיו. חזר ואמר מצווה אחת יש להם שאם לא יעשו אותה יאבדו מן העולם וזו הדלקת נר בבית המקדש, שנאמר להעלות נר תמיד וכתוב עליו "תן חלק לשבעה וגם לשמונה"; "תן חלק לשבעה" שכל מי שיש לו חלק בשבע נרות שהן מאירות תמיד בביהמ"ק "וגם לשמונה" ימי החג [סוכות] אין ברייה יכולה להם. עמדו וטמאו כל השמנים שבביהמ"ק ולא נשתיר כי אם פך שמן שלא היו יודעים שהיה מונח תחת המזבח ונעשה נס והדליקו מאותו פך קטן שמונה ימים...

נשאלת השאלה – מה הם בדיוק רצו מהפכים של השמן?

שואל הפרי חדש {סי' תר"ע סק"א} – מפני מה הוצרכו לנס פך השמן, הרי לא מצינו טומאה לעכו"ם מחיים, כדאיתא בנדה (לד, א): תניא "איש איש כי יהיה זב" בני ישראל מטמאין

בכל יום מימי החנוכה, אנחנו אומרים את הנוסח של 'על הנסים', ושם אנו אומרים: "על הנסים ועל הפרקן ועל הגבורות ... ואחר כך באו בניך לדביר ביתך ופנו את היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו בהלל גמור ובהודאה, ועשית עמכם נסים ונפלאות ונודה לשמך הגדול סלה";

בפורים אנו אומרים: "בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה קשעמד עליהם המן הרשע... ואתה ברחמיך הרבים הפרת את עצתו וקלקלת את מחשבתו והשבות לו גמולו בראשו ותלו אותו ואת בניו על העץ ועשית עמכם נסים ונפלאות ונודה לשמך הגדול סלה"

לכאורה, אם אתה מציין מה שקבעו לעשות בעקבות נס חנוכה, אז תכתוב גם מה שקבעו לעשות בפורים בעקבות הנס – "וקבעו מקרא מגילה וסעודת פורים ומתנות לאביונים" – למה את זה אנחנו לא אומרים!?

שאלה נוספת שצריכה ביאור;

בפורים אנחנו אומרים "בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה" בלי להזכיר את השושלת שלהם – לא אבא ולא אמא ולא סבתא ולא סבא, מה שאין כן בחנוכה שכן אנחנו מאזכרים "בימי מתתיה בן יוחנן כהן גדול חשמונאי";

נשאלת השאלה – בשביל מה להזכיר את אבא של מתתיהו?! ויותר קשה, הרי יוחנן כהן גדול נעשה לבסוף צדוקי שהחליף את שמו ל'ינאי', אז מה פתאום להזכיר אותו!?

שאלה נוספת שצריכה ביאור;

אומרת התורה: {בראשית א, א} בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ: {ב} והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים.

אומרים חז"ל {בראשית רבה, פרשה ב, אות ד} – רבי שמעון בן לקיש פתר קריא בגליות, והארץ היתה תהו, זה גלות בבל, שנאמר (ירמיה ד, כט): ראיתי את הארץ והנה תהו. ובהו, זה גלות מדי (אסתר ו, יד): ויבהלו להביא את המן. וחשך, זה גלות יון, שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזרותיהן, שהיתה אומרת להם, כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל. על פני תהום, זה גלות ממלכת הרשעה [אדום], שאין להם חקר כמו התהום, מה התהום הזה אין לו חקר, אף הרשעים כן. ורוח אלהים מרחפת, זה רוחו של מלך המשיח, היאך מה דאת אמר (ישעיה יא, ב): ונחה עליו רוח ה', באיזו זכות ממשמשת ובאה, המרחפת על פני המים, בזכות התשובה שנמשלה כמים, שנאמר (איכה ב, יט): שפכי כמים לבך.

זעם. רב ביבי אמר נפתחו לה שערי גן עדן והביאה אותו. אמר רבי אבהו אלו מגן עדן הביאה אותו, לא היתה מביאה דבר מעלה או קנמון או פלסמון או מנגו או פאפאיה! ©, אלא רמז רמזה לו, אמרה לו לנח מוטב מר מזה ולא מתוק מתחת ידיך.

ממשיכה התורה ואומרת: {שם י} ויחל עוד שבעת ימים אחרים ויסף שלח את היונה מן התבה: {יא} ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה וידע נח כי קלו המים מעל הארץ: {יב} ויחל עוד שבעת ימים אחרים וישלח את היונה ולא יספה שוב אליו עוד.

כותב הזוהר הקדוש {זוהר חדש, נח} – אמר רבי פנחס, רצה הקדוש ברוך הוא לנסות את ישראל, ושלחם לבבל. שנאמר, {שם} וישלח את היונה מאתו, זו כנסת ישראל... חטאה כנסת ישראל כמתחלה, ויוסף להגלותם, שנאמר {שם} ויוסף שלח את היונה מאתו, בגלות אחרת של יון. דאמר רבי יהודה, גלות יון אחשיך פניהון דישאל כשולי קדרה... ומרב צערם ודחקם מה כתוב בו? ותבא אליו היונה לעת ערב... והנה עלה זית טרף בפיה {בראשית ח}. לולי שהעיר הקדוש ברוך הוא רוח הכהנים שהיו מדליקין נרות בשמן זית, אזי אבדה פליטת בית יהודה מן העולם, ובכל פעם ופעם שבה בתשובה ונתקבלה. אמר רבי פנחס, חוץ מן הגלות הרביעית שעדיין לא שבה, והכל תלוי בתשובה.

מתי מדליקים את החנוכיה? לעת ערב. ובמה מדליקים? שמן זית! – כך אומר כאן הזוהר, שהיונה בגלות יון, הביאה לעת ערב – [זמן הדלקת נרות חנוכה] – עלה זית – רמז לשמן זית שמדליקים אותו את המנורה!

א"כ חנוכה מופיע לראשונה בפרשת נח – לא בפרשת בהעלותך לא בפרשת תצוה ולא בפרשת נשא!

לאחר הדברים האלה, בואו נלמד קטע ממדרש בפרשת תצוה;

אומר המדרש {תנחומא, תצוה אות ה} – אמר רבי יצחק: אמר להם הקדוש ברוך הוא: דגמא שלך דומה ליונה, מי שמבקש לקח חטים מחברו, הוא אומר לו הראני דגמתן, אף אתה דגמא שלך דומה ליונה. כיצד? כשהיה נח בתבה, מה כתיב שם? וישלח את הערב ויצא יצוא {בראשית ח, ז}, ואחר כך שלח את היונה, ותבא אליו היונה וגו' {בראשית ח, יא}. אמר הקדוש ברוך הוא: מה היונה הביאה אורה לעולם, אף אתם שנמשלתם ליונה, הביאו שמן זית והדליקו לפני את הנר, שנאמר: ואתה תצוה ויקחו אליך שמן.

בזיבה ואין עכו"ם מטמאין בזיבה, ע"כ. ואע"פ שאמרו שם שגזרו עליהם שיהיו כזבים לכל דבריהם, גזירה זו לא נגזרה עדיין, אלא לאחר יותר ממאה שנה לאחר נס חנוכה, שהיא אחת מן הי"ח גזירות בפ"ק דשבת?

שאלה נוספת שדנים בה המפרשים – מדאורייתא טומאה הותרה בציבור, אז מה היתה הבעיה להדליק בשמנים שטימאו היוונים?

אם אשאל אתכם שאלה – איזו פרשה הכי קשורה לחנוכה? – חלק יאמרו "פרשת בהעלותך" היות ומוזכר שם ענין הדלקת המנורה. חלק יאמרו "פרשת תצוה" היות ומוזכר שם ענין השמן למנורה. וחלק יאמרו "פרשת נשא" היות ובימי החנוכה אנחנו קוראים את קרבנות הנשיאים – אבל אם היו שואלים אותי, הייתי אומר **פרשת נח!** – ולמה??? כי נ"ח ר"ת נ"ח חנוכה. ובנוסף, בסוף ההפטרה של פרשת השבוע נאמר {זכריה א, ז} **מי אתה הר הגדול לפני זרבבל למישר והוציא את האבן הראשה תשאות חן חן לה** – בדיוק כמו שנאמר בנח {בראשית ו, ח} **ונח מצא חן בעיני ה'.**

בואו נראה למה התלבשתי דוקא על נח;

אומרת התורה בפרשת נח: {בראשית י, א} **ואלה תולדות בני נח שם חם ויפת ויחלדו להם בנים אחר המבול: {ב} בני יפת גמר ומגוג ומדי ויון ותבל ומשך ותירס – א"כ יוצא, שיון יצא מנח! אבל בואו נחזור בחזרה לתיבה;**

מסתיים לו המבול, התיבה תקועה על הרי אררט ונח רוצה לברר מה המצב בחוץ – {ח, ח} **וישלח את היונה מאתו לראות הקלו המים מעל פני האדמה: {ט} ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה ותשב אליו אל התבה כי מים על פני כל הארץ וישלח ידו ויקחה ויבא אותה אליו אל התבה: {י} ויחל עוד שבעת ימים אחרים ויסף שלח את היונה מן התבה: {יא} ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה וידע נח כי קלו המים מעל הארץ;**

אומרים חז"ל {בראשית רבה, פרשה לג, אות ו} – מהיכן הביאה אותו [את עלה הזית]? **רבי אבא בר כהנא אמר משבשושין שבארץ ישראל** פירוש, נשמת ענף א' מארץ ישראל והיא מצאה אותו והביאה אותו. **רבי לוי אמר מהר המשחה הביאה אותו, דלא טפת ארעא דישאל במבולא** [שלא ירד המבול בארץ ישראל]²⁸, והוא שהקדוש ברוך הוא אומר ליחזקאל **(יחזקאל כב, כד): ארץ לא מטהרה היא לא גשמה ביום**

²⁸ **ברוך שאמר:** שואלים המפרשים, אם לא ירד מבול בארץ ישראל, אז מה הראיה שקלו המים מעל פני הארץ? אז הרמב"ן כבר תירץ, שאמנם מים הגיעו אבל המבול לא ירד כי היות ובכל העולם ירד המבול, ממילא המים נסחפו גם לארץ ישראל.

נעשית אמה שלי (ויקרא כג, ב): מועדי ה', מכאן ואילך (ויקרא כג, ב): אשר תקראו אתם.

יוצא א"כ, שאותם חכמי ישראל שנמצאים בעולם הזה – הם שקובעים מתי יהיו המועדות – ועל זה יצאו היונים למלחמה! – ומה הראיה לכך?

אומרים חז"ל (בראשית רבה, פרשה ב, אות ד) – וחשך, זה גלות יון, שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזרותיהן, שהיתה אומרת להם, כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל.

שאלנו, איך אפשר להחשיך את עיניהם של ישראל?

פשוט מאד. אם פוגעים בחכמים, היות והסנהדרין נקראים 'עיני ישראל';

מספרת הגמרא (מסכת בב"ב ד, ע"א) – לאחר שהרג הורדוס את חכמי ישראל, הוא בא וביקש מבבא בן בוטא תיקון למעשה; השתא מאי תקנתיה דההוא גברא כעת מהו התיקון של אותו אדם? דהיינו, מה אוכל לעשות לכפר על מעשי בהריגת החכמים? א"ל בבא בן בוטא: הוא (הורדוס) כבה אורו של העולם בהורגו את החכמים שתורתם משולה לאור, דכתיב (משלי ו-כג) כי נר מצוה ותורה אור, לכן כתיקון לכך, ילך ויעסוק בהחזרת אורו של העולם בבנותו מחדש את בית המקדש, שגם הוא נמשל "לאור", דכתיב (ישעיה ב-ב) ונהרו אליו כל הגוים. איכא דאמרי יש אומרים הכי א"ל שכך אמר בבא בן בוטא להורדוס: הוא (הורדוס) סימא עינו של עולם בהרגו את החכמים שהם 'עיני העדה, דכתיב (במדבר טו-כד) והיה אם מעיני העדה לכן, כתיקון לכך, ילך, ויתעסק בהחזרת עינו של עולם, בבנותו מחדש את בית המקדש, שגם הוא נמשל ל'עיניים', דכתיב (יחזקאל כד-כא) הנני מחלל את מקדשי גאון עוזכם מחמד עיניכם...

לכן כשרצו היונים לעקור את ישראל, הם ניסו לפגוע בכוחם של החכמים – שלא ישמשו כ'עיני ישראל', ולכן גזרו עליהם "כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל";

שאלנו, הם הרי האמינו באלקים, אז מה זה ענין אותם שיכתבו שאין להם חלק באלקי ישראל – שיכתבו "אין לנו חלק באלקים"?

חשבתי לומר;

אומרת הגמרא (מסכת ברכות נח, א) – ת"ר: הרואה חכמי ישראל אומר: ברוך שחלק מחכמתו ליראיו. ואם ראה חכמי עובדי כוכבים אומר: ברוך שנתן מחכמתו לבריותיו.

כמובן שהיונה לא הביאה לנח עלה זית כדי ללמד אותו כיצד להדליק את המנורה; אם נסתכל בדברי הגמרא, נראה שהיונה רצתה למסור לו מסר חד מאד;

אומרת הגמרא (מסכת עירובין יח, ב) – וא"ר ירמיה בן אלעזר: מאי דכתיב (בראשית ח-יא) והנה עלה זית טרף בפיה. אמרה יונה לפני הקב"ה: רבש"ע יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך ואל יהיו מתוקין כדבש ותלויין ביד בשר ודם.²⁹

אם אלה הדברים, נוכל לחזור ל – חש"ם – חודש, שבת ומילה; מה הם רצו מהחודש?

אומרים חז"ל (תנחומא, כי תשא, אות לד) – אמר רבי יהודה בר שלום: כשאמר הקדוש ברוך הוא למשה כתב לך, בקש משה שתהא המשנה בכתב. ולפי שצפה הקדוש ברוך הוא שאמות העולם עתידין לתרגם את התורה ולהיות קוראין בה יונית האומה היחידה שתרגמה את התורה לשפה אחרת, היו היונים! והם אומרים אנו ישראל – "אנו בניו של הקב"ה", ועד עכשו המאזנים מעין. אמר להם הקדוש ברוך הוא לאמות: אתם אומרים שאתם בני, איני יודע "זה שתרגמתם את התורה ליונית, לא הופכת אותכם להיות בני, אלא מי שמסטורין שלי אצלם, הם בני כלומר, מי שיודע תורה שבע"פ, נקרא בן שלי. ואיזו היא? זו המשנה שנתנה על פה...

א"כ על מה נלחמו היונים?

אומרים המפרשים, ליונים היה אכפת מדבר א' – שהקב"ה נתן כוח לחכמים לקבוע מה נעשה בעולם הזה ובעולם הבא, והפעם הראשונה שנתן הקב"ה לחכמי ישראל את הכוח הזה, היה במצות קידוש החודש – שנאמר (שמות יב, ב) החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה.

אומרים חז"ל (דברים רבה, פרשה ב, אות יד) – אשר לו אלהים קרבים אליו, אמר רבי יוחנן כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא לומר אימתי ראש השנה ואימתי יום הכפורים, הקדוש ברוך הוא אומר להם, לי מה אתם שואלים, אני ואתם נלך אצל בית דין של מטה, מנין דכתיב אשר לו אלהים קרבים אליו, אשר לו אמה קרובה אין כתיב כאן, אלא אשר לו אלהים קרבים אליו, הוא וכל פמליא שלו. אמר רבי יוחנן אמר הקדוש ברוך הוא עד שלא

²⁹ **ברוך שאמר:** לכאורה, דברי היונה קצת פוגעניים. נתאר לעצמנו אדם שמארח מישהו בביתו במשך שנה שלימה, נותן לו מזון ולינה ודואג לו לכל מחסורו, ובסוף השנה אותו אורח מוצא דירה עם עבודה ואומר לבעל הבית – "תאמין לי, אני מעדיף לאכול חצץ ולא להיות אצלך בבית!" ©

א"ל אליהו: הקב"ה קא חייך [היה מחייך כמי ששמח בדבר]
ואמר: נצחוני בני נצחוני בני.

גמרא נוספת;

אומרת הגמרא {מסכת ב"מ פו, א} – קא מיפילגי במתיבתא דרקיעא היו חולקים בישיבה של מעלה בענין המשנה (נגעים ד, יא) אם בהרת אחד ממראות הלובן, שאם נתגלו בעור האדם הרי הם (עם סימנים מסוימים) נגע צרעת קודמת לשער לבן שגדל בתוכה, אזי האדם שיש בו נגע זה טמא הוא, ואם שער לבן קודם לבהרת שהוא גדל שם תחילה, הרי זה טהור. אם יש ספק מי מהם קדם, הבהרת או השער שבה, הקב"ה אומר: טהור וכולו מתיבתא דרקיעא אמרי וכל בני הישיבה של מעלה אומרים: טמא. ואמרי (הקב"ה ובני ישיבה של מעלה, כדי להגיע להכרעה במחלוקתם): מאן נוכח מי יכריע בדבר? נוכח יכריע רבה בר נחמני. בחרו בו להכריע משום דאמר פעם רבה בר נחמני: אני יחיד בדורי בידיעותי בנגעים; אני יחיד בידיעותי באהלות. שדרו שליחא בתריה שלחו שליח להביאו למתיבתא דרקיעא, לא הוה מצי מלאך המות למקרב ליה אולם מלאך המות לא היה יכול להתקרב אליו, מדלא הוה קא פסיק פומיה מגרסיה כיון שפיו לא פסק מלימודו. אדהכי נשב זיקא תוך כדי כך נשבה רוח ואויש ביני קני והרעישה בין הקנים. סבר רבה בר נחמני שרעש זה גונדא דפרשי הוא מגדוד של פרשים שמחפשים אחריו הוא בא. אמר: תינח נפשיה דההוא גברא הלוואי שימות אותו אדם (כלומר, הוא עצמו) ולא ימסר בידא דמלכותא ביד המלכות. כי הוה קא ניחא נפשיה בשעת יציאת נשמתו אמר: טהור טהור (כדברי הקב"ה, כנגד פמליא של מעלה). יצאת בת קול משמים ואמרה: אשריך רבה בר נחמני, שגופך טהור ויצאתה נשמתך בשעה שאמרת את המלה 'טהור'.

משמע שנפסק כאן כדעת הקב"ה.

בא הרמב"ם³⁰ ופוסק 'טמא' כחכמים; אומר רבינו נסים [ר"ן], ולמה שהרמב"ם יפסוק 'טמא', והרי המרא דאתרא [רבה בר נחמני] פסק טהור? מסיבה פשוטה. כי את ההלכה הזאת פסק רבה בר נחמני כשיצאה כבר נשמתו, וכבר נאמר "ולא בשמים היא" – ההלכות נקבעות כאן בעולם הזה!

פירוש הדבר, ברגע שנתן לנו הקב"ה את התורה, הוא נתן לנו את הכוח להכריע – וזה ה'חלק' שרצו היוונים להחשיך אצלנו, וכנגד זה הם נלחמו בנו!

עפ"ז נוכל לבאר את מה ששאלנו קודם;

הקב"ה אמר, שלמרות שהיוונים פתחו את כל השמנים – אפשר להדליק בשמן – כי טומאה הותרה בציבור. אבל באו

א"כ חכמת עם ישראל זה חלק מהקב"ה! והיות וכל מלחמתם היתה כנגד כוחם של החכמים, לכן הם גזרו "כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל!"

אומר הירושלמי {מסכת כתובות פ"א ה"ב} – בתולה בת ג' אין בתוליה חוזרין, גמרו לעבר החודש בתוליה חוזרין.

פירוש הדבר, שיש כוח בידי החכמים לשנות את הטבע!

בואו נראה כמה ראיות מדברי חז"ל:

ישנה סוגיה מפורסמת מאד במסכת בבא מציעא, לגבי 'תנורו של עכנאי'; הברי פלוגתא בסוגיה, הם ר' אליעזר בן הורקנוס ור' יהושע בן חנניה – שאליו הצטרפו החכמים [שהיו הרוב];

אומרת הגמרא {שם נט, ב} – תנא בברייתא: באותו היום השיב רבי אליעזר לחכמים כל תשובות שבעולם להוכיח את שיטתו שהתנור טהור, ולא קיבלו הימנו חכמים את תשובותיו. אמר להם ר' אליעזר: אם הלכה כמותי, עץ חרוב זה יוכיח; מיד נעקר חרוב ממקומו ונפל למרחק של מאה אמה, ואמרי לה ויש אומרים ארבע מאות אמה. אמרו לו חכמים: אין מביאין ראיה מן החרוב. חזר ואמר להם ר' אליעזר: אם הלכה כמותי, אמת המים יוכיחו; חזרו המים שבאמת המים לאחוריהם וזרמו מלמטה למעלה. אמרו לו חכמים: אין מביאין ראיה מאמת המים. חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיחו. הטו כותלי בית המדרש כדי ליפול להוכיח שהלכה כר' אליעזר. מיד גער בהם רבי יהושע ואמר להם: אם תלמידי חכמים מנצחים [מתווכחים] זה את זה בהלכה, אתם מה טיבכם להתערב בויוכח? כתוצאה מכך לא נפלו הכותלים מפני כבודו של רבי יהושע, וגם לא זקפו כפי שהיו מתחילה מפני כבודו של ר' אליעזר. ועדיין מטין ועומדין עד היום הזה. חזר ואמר להם ר' אליעזר: אם הלכה כמותי, מן השמים יוכיחו; יצאתה בת קול ואמרה: מה לכם אצל ר' אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום! כיון שנשמעה בת קול זו, עמד רבי יהושע על רגליו ואמר: {דברים ל"ב} לא בשמים היא – ר' אליעזר שייך לבית שמאי ולכן הוא מגייס את השמים לטובתו – כי לשיטת בית שמאי – שמים נבראו תחילה. אבל ר' יהושע ששייך לבית הלל, אומר: "לא בשמים היא" – משום שבית הלל סוברים: "ארץ נבראה תחילה" ולכן, אומרת הגמרא – מאי לא בשמים היא? אמר רבי ירמיה: כיון שכבר נתנה תורה מהר סיני לבני אדם, שוב אין אנו משגיחין בבת קול, שהרי ההכרעה בעיניי הלכה כבר נזכרת בתורה, שכבר כתבת [הקב"ה] בהר סיני בתורה {שמות כג} אחרי רבים להטות וכיון שהחליטו הרבים נגד ר' אליעזר, דבריו נדחו מהלכה, אפילו אם בת קול מסייעת לו. אשכחיה רבי נתן לאליהו פגש רבי נתן את אליהו הנביא א"ל ר' נתן: מאי עביד קוב"ה בההיא שעתא מה עושה הקב"ה באותה שעה שר' יהושע דחה את דברי אותה בת קול?

³⁰ ברוך שאמר: הלכות טומאת צרעת פ"ב ה"ט.

והרי אמרו חז"ל {שיה"ש רבה, א, ב}: **חביבין דברי סופרים מדברי תורה, שנאמר "כי טובים דודין מין"**, ע"כ. ועוד אמרו בגמרא {ע"ז לה, ב}: **עריבים עלי דברי דודין** [ופירש"י: דברי סופרים] **יותר מיינה של תורה** ע"כ. ובספר שערי תשובה {ג, ז} כתב רבינו יונה בשם חז"ל: **חביבים דברי סופרים יותר מיינה של תורה**, עכ"ל. הרי שיש לו להקב"ה 'חביבות' מיוחדת לדברי סופרים אפילו יותר מדברי תורה, ודבר זה נתגלה להם מתוך נס פך השמן, שהאיר וגילה להם הקב"ה רוב חביבותו לדברי סופרים וגזירות חז"ל.

וזהו מה שהדגיש הרמב"ם שמצוה זו של הדלקת הנרות 'מצוה חביבה' היא עד מאוד, דנתקנה על הנס שנתגלה מתוכה רוב 'חביבותו' של הקב"ה לדברי סופרים, וממילא גם המצוה 'חביבה' היא עד מאוד, שכל עיקר קיום מצוה זו הוא בשביל נס שמתוכו נתגלה החביבות המיוחדת של הקב"ה לדברי סופרים. והכרה זו מתחזקת אצלנו בכל שנה ושנה בשעת הדלקת הנרות, שאנו חוזרים על היסוד הגדול הזה ש'חביבין דברי סופרים מדברי תורה'.

אם אלה הדברים, נוכל לחזור בחזרה לפרשת נח:

נח רוצה לבדוק האם קלו המים ושולח את היונה לבדוק – ולמה? כי העורב סרב ללכת! מי היה ראש הסנהדרין בדורו של נח? נח בעצמו!

אומר ראש הסנהדרין לעורב: "תלך לבדוק בבקשה האם קלו המים" – והעורב מסרב ואומר: "אני שומע רק בקול הקב"ה" – הוא אמר להיכנס לתיבה, ומתי שהוא יאמר לי לצאת – אני אצא! אל תגיד לי מה לעשות!"

אמר לו נח: "תסתלק מהתיבה – יש לך כבר גוזלים!"³¹

אמר לו העורב: "איך אתה מסלק אותי מהתיבה – ואם אני יקבל 'אומיקרון' – הרי אין לי מסכה ולא קיבלתי עשר חיסונים!"[©]

העורב מסרב ללכת, היות והוא מסרב לשמוע בקול החכמים; מה צבעו של העורב? **שחור** – ומה רצו היוונים לעשות לנו? **חושך** – חושך ושחור זה אותו דבר – ומכאן המקור של היוונים – העורב! – יש לו את כל התירוצים שבעולם כדי שלא לשמוע בקולם של החכמים!

לעומת זאת, היונה – כנסת ישראל, ברגע שאומר לה נח: "לכי!" – היא ישר הולכת, בלי שום שאלות – לא אומיקרון ולא דלקת ריאות ולא שום דבר – "החכמים אמרו אז עושים!"

חכמים ואמרו: "ריבונו של עולם, אתה אומר שאפשר – אבל אנחנו סוברים שאי אפשר!" – מה עשה הקב"ה?

אומר **החתם סופר** {עה"ת פרשת וישב} – והיו חכמי הדור נבוכים מה לעשות אם להעמיד דבריהם במקום ביטול עבודת הדלקה או לא, ועשה הקב"ה נס ודלק ח' ימים מבלי שיצטרכו לבטל הדלקת נרות, ומזה הראו להם מן השמים הסכמה על גדרי חז"ל ונתחזק הדת ותורה שבע"פ!"

אם חכמים סוברים אחרת מהקב"ה, משנה הקב"ה את כל מערכות תבל כדי ששמן שאמור להספיק ליום א', יספיק לשמונה ימים!

ולכן אמרו חז"ל, אם יאמר לך אדם "אני לא מדליק נר חנוכה היות ואין לו מקור מן התורה" – תאמר לו: "תשמע לקול החכמים ותדליק – ואף אני עושה כדבריהם!" – זה שנאמר {איוב כב, כח} **וַתִּגְזַר אֱמֹר וַיִּקֶּם לָהּ**.

מצאנו מקור מהתורה על ברכת 'נטילת ידיים', כך גם על 'הלל' ועל מקרא מגילה. לעומת זאת, ברכת 'להדליק נר חנוכה' – אין לה שום מקור מן התורה! – אז איך בכל זאת אנחנו מברכים?! – פשוט מאד, כי חכמים קבעו שיש לברך! – "והיכן צונו?" – צונו ב' – {דברים יז, יא} **"לֹא תִסֹּר מִן הַדֶּבֶר אֲשֶׁר יִגִּיד לְךָ יְמִין וְשְׂמָאל"**. ברגע שציוונו לעשות מה שחכמים אומרים, זה ה' – **"אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ"** – והמקור לכל זה, מגיע מנר חנוכה!

ולכן ב'על הנסים' בחנוכה, אנחנו מודים על הנס ואומרים: **"... וְאַחֵר כֶּף בָּאוּ בְּנֵיךְ לְדַבֵּר בֵּיתְךָ וּפְנוּ אֶת הַיֶּלֶךְ וְטָהְרוּ אֶת מִקְדָּשְׁךָ וְהַדְלִיקוּ נֵרוֹת בְּחִצְרוֹת קִדְּשְׁךָ וְקִבְּעוּ שְׁמוֹנֶת יָמֵי חֲנֻכָּה אֵלֶיךָ בְּהִלָּל גָּמוֹר וּבְהוֹדָא, וְעִשִּׂיתָ עִמָּהֶם נְסִים וּנְפִלְאוֹת וְנוֹדָה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל סֶלָה"** – ולמה מאזכרים את זה?! היות ורצו היוונים לעקור את כוחם של החכמים, באו החכמים וקבעו להדליק נרות חנוכה בברכה במשך שמונה ימים!

אז אם הגמרא שואלת 'והיכן צונו' – התשובה היא "בנר חנוכה" – שם הוכח כוחם של החכמים, מה שאין בשום חג או מצוה אחרת מדרבנן שלהן יש סמך מן התורה, בשונה מחנוכה, שכל כולה זה גזירת החכמים!

ע"פ הדברים האלה, נוכל להבין – מה פתאום יצא הרמב"ם מגדרו, שמצות נר חנוכה **'חביבה היא עד מאד'**;

אומר הספר **ירח למועדים** [מאמר י'] – כי מצוה זו נתקנה על נס פך השמן, שמתוכה ראו כל ישראל שהקב"ה מסכים עם גזרותיהם של החכמים, עד ששינה הקב"ה טבעו של עולם בנס כה גדול, כדי שלא יצטרכו לעבור על גזרותיהם.

³¹ **ברוך שאמר**: היות והעורב שימש עם אשתו בתיבה.

מכאן למדנו, אומר החתם סופר, שיש בכוחם של החכמים לעקור דבר מן התורה בהוראת שעה³²!

עם מה חזרה היונה לנח? – אומרת התורה: {ח, יא} **וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לֵעֵת עֶרֶב וְהָיָה עָלָה זֵית טָרֶף בִּפְיָהּ**. ולמה דוקא "לעת ערב"? – רמז לנרות חנוכה שמדליקים אותם בזמן הזה!

ולמה דוקא זית ולא פאפיה או מנגו? כי היוונים טימאו את כל השמנים, היות וכל כוחה של התורה שבע"פ מגיעה מהשמן של המנורה!

הבאנו את "**חֶשֶׁם מֵאֶרֶץ הַתִּימָנִי**"; ח'דש ש'בת מ'לה – ולמה "**מֵאֶרֶץ הַתִּימָנִי**"?! – כי המנורה נמצאת בצד דרום; ומה זה המנורה? חכמת התורה! – וזה מה שרצו היוונים "**לְשַׁכְּחֵם תּוֹרָתָךְ**" – ע"י ביטול **חֶשֶׁם** – ח'דש ש'בת מ'לה – שכל כוחם של החכמים ניכר במצות קידוש החודש!

שאלנו, למה הוזכר הייחוס של מתתיהו – מה שלא מצינו אצל מרדכי ואסתר?

אומר **התפארת ישראל** {מסכת פרה פ"ג מ"ד} – **ויוחנן כהן גדול**. שימש בכהונה גדולה פ' שנה. ונ"ל דמה"ט מכוונה בכולה תלמודא בשם 'כהן גדול', משום שזמן שימוש בכהונה גדולה היה גדול וארוך יותר מכל הכה"ג שבבית שני. וגם מדתיקן כמה תקנות גדולות ונכונות בישראל. וגם זכה לשמוע בת קול יוצא מבית ק"ק שנצחו בניו במלחמה. ואפ"ה אחר כל הכבוד והגדולה הזאת, לבסוף החמיץ ונעשה צדוקי [כברכות כט, א]. וקראוהו אח"כ בשם ינאי, והוא עצמו שם יוחנן ביונית [קידושין טו, א].

כותב **הבני יששכר** {מאמר ד' אות כ"ה} – יורצה עוד אומרו 'בן יוחנן' דייקא, הנה אמרו בגמרא [יומא כ"ט]. שהנס הזה (וכל מצות הלכות נר חנוכה) לא ניתן לכתוב רק הוא מבחינת תורה שבעל פה, וכבר ידעת התורה שבעל פה הוא מה שאין הצדוקים מודין בה, והנה יוחנן כהן גדול שימש פ' שנים בכהונה גדולה ולבסוף וכו' [ברכות כט.], הנה להיות שאעפ"כ היה צדיק גמור והיה שגיאה לפי שעה (ועיי' בכתבי האריז"ל שהדבר הזה בא לו מחמת איזה ענין במסירות הנפש בנפילת אפים, הנה תתבונן שהיה זה רק כעין משגה לגדול וקדוש כמוהו הבן, על כן) הנה בא מתתיהו בנו ותיקן מצוה בתורה שבעל פה והאיר נרותיה לדורות ... ובזה נעשה תיקון גדול להפגם לא יגרע מצדיק עיניו 'וברא מזכה אבא', והש"י יודע האמת ודברינו בדרך אפשר.

³² **ברוך שאמר**: דוגמת אליהו הנביא בהר הכרמל שצוה להקריב קרבנות.

בא הספר **בוצינא דנהורא** [לר' ברוך ממעזיבז'] ואומר – **בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי**. והקשה למה תקנו להזכיר בחנוכה את יוחנן כהן גדול, הא חשמונאי היו כולם צדיקים, ויוחנן שמש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי (ברכות כט.). ותירץ כשאדם עובר עבירה ורוצה לשוב בתשובה, אין לו תשובה כי אם באותה מעשה (עי' יומא פו ע"ב). ובמה נעשה יוחנן צדוקי, שדרש כי בענן אראה על הכפורת (ויקרא טז, ב) כמדרש הצדוקים להביא אש מבחוץ (עיין יומא נג.). והתיקון של יוחנן היה בימי חשמונאי, שעל ידם נעשה נס חנוכה. וזהו פירוש מאמר הגמרא (שבת כא ע"ב) הניח חנוני" את נרו מבחוץ – חייב, חנוני" אותיות יוחנ"ן, ומרמז הגמרא שיוחנן חטא במה שהניח נרו מבחוץ, היינו שנתן אש על הקטורת מבחוץ, וזהו חנוני" חייב. רבי יהודה פוטר בנר חנוכה. פירוש רבי יהודה אומר שהתיקון של יוחנן היה **בנר חנוכה**³³, על ידי נר חנוכה פטר עצמו מן הדין.

א"כ למדנו מכאן, שבנרות חנוכה יש כוח ביד הילדים לתקן את העבירות של האבא!

ע"פ הדברים האלה, אומר **השמן ראש** {מאמרי חנוכה, קנ"ה} – ובזה יובן מאמרם {שבת כג.}: אמר רב הונא: הרגיל בנר הוי"ן ליה בנים תלמידי חכמים ע"ש. כי לב יודע מרת נפשו, וכל אחד יודע כמה פגם בנפשו, עד שאין בכחו לבדו לתקן הכל, אבל העצה היעוצה לזה לגדל בנים ובני בנים תלמידי חכמים, דורות נאמנים לה' ולתורתו, עד שבני ביתו יעלו אותו לתיקונו. ודבר זה שברא מזכה אבא הרי רואים אנו מנר חנוכה, שמתתיהו שחירף נפשו על הדלקת הנרות בבית ה', זכה לזכות אבא יוחנן כהן גדול ממה שנתפס להיות צדוקי, וממנו ילמדו גם דורותיו אחריו. והרגיל בנר, שמתרגל להתבונן בהנר, איך שגם ממינות שנזרקה בו נתעלה בתיקונו על ידי עבודת בנו, ישתדל ביתר שאת שיהיו לו בנים תלמידי חכמים, להעלות גם אותו לאיגרא רמה.

אין לנו פרשה בתורה יותר מהפרשה הזאת, שמראה לאדם שמן החושך מגיע האור; יוסף נמצא בבור שנים עשרה שנה – על לא עוול בכפו! ברגע א' מגיע זמן גאולתו, אומרת התורה: {מא, יד} **וַיִּרְצֵהוּ מֶן הַבּוֹר** – לא לאט לאט, אלא ברגע אחד!!!

השבת – שבת חנוכה – חושך זה יו"ן; כשנראה לך שהכול חושך, שהכל לא הולך – אומרת לך התורה: "תסתכל על היונה – היא תהיה לך הדוגמא!" – תזכור תמיד מתי היא חזרה לנח – "**לעת ערב**" – כאשר נראה לך שהכל אצלך –

³³ **ברוך שאמר**: שיהודה הכוונה ליהודה המכבי שהיה נכדו של יוחנן כהן גדול.

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

בס"ד

'עֶרֶב', תזכור שהיא הביאה עמה "עֵלָה זֵית" – שהביא את האור!

לכל יהודי יש את ה'בור' שלו, ולכל יהודי יש את ה'חושך' שלו. א' בפרנסה, א' בבריאות, א' בשידוכים, א' בשלום בית, א' הילדים שלו עזבו את הדרך וכו' – כל א' וה'חושך' שלו! אבל זו השבת שנקרא {מא, א} **יְהִי מִקֶּץ שְׁנֵתִים יָמִים** וגו' – הכל ניגמר ומתחיל האור להאיר – **"וַיֵּרֶץ מִן הַבּוֹר"**; היה נראה שהולכים להפסיד את המערכה כנגד היוונים. פתאום בבת אחת מסרו את נפשם י"ב אנשים ויצאו למלחמה כנגד היוונים, ובבת אחת גם ניצחו אותם!

לכל אדם מוגדר הזמן שבו הוא יצא מן הבור; לכל אדם יש את 'פך השמן' שלו. שלח לנו הקב"ה את הפרשה הזו בסיום הרבעון הראשון של השנה, לומר לנו: אם נראה לנו שהדברים לא מסתדרים; אם נראה לנו שהכל חשוך ואין מוצא – תלמד מיוסף הצדיק, שלמרות כל השנים שהוא היה בחושך, ברגע אחד הפציע לו האור!

גם בדורנו אנו, כאשר ממשלת הרשעה מנסה לעקור כל דבר שבקדושה, אל לנו לחשוש – נלך בדרכה של היונה ולא של העורב – נשמע בקול החכמים, ונזכה שיקוים בנו דברי הנביא {זכריה יד, ז} **יְהִי לַעֲתָ עֶרֶב יְהִי אֹר!**

ובזכות החנוכה יביא הקב"ה ששון ושמחה בכל בתי ישראל, ונזכה לקבל פני משיח צדקנו ב"ב אמן ואמן!!!